RNI NO. MAHMAR/2020/84035

BAHUJAN SAURABHA

बहुजन सौरभ

रविवार १३ जुलै २०२५ | वर्ष : ५ | अंक : १९६ | दैनिक | किंमत : ₹५/-

Sunday 13 July 2025 | Year : 5 | Issue : 196 | Daily | Rate: Rs. 5/-

संविधानात दुरुस्ती आवश्यक नाही, लोकप्रतिनिधी कायद्यात बदल करणे पुरेसे

ई.एम.एस. नचियाप्पन

ओनोई : लोकसभा आणि विधानसभा निवडणुका एकाच वेळी घेण्यासाठी संविधानात दुरुस्ती करण्याची आवश्यकता नाही, फक्त लोकप्रतिनिधी कायद्यात बदल करणे पुरेसे आहे. त्यांनी संसदीय समितीला असे सुचवले की सरकारने हा प्रस्ताव चालू कार्यकाळातच लागू करावा, अन्यथा तो कायदेशीर तपासणीत येऊ शकतो. माजी केंद्रीय मंत्री ई.एम.एस. नचियाप्पन म्हणाले.

हा प्रस्ताव चालू कार्यकाळातच लागू करावा

नचियाप्पन यांनी संसदीय समितीला सांगितले आहे की लोकसभा आणि विधानसभा निवडणुका एकाच वेळी घेण्यासाठी संविधानात दुरुस्ती करण्याची आवश्यकता नाही. त्यांनी सांगितले की यासाठी लोकप्रतिनिधी कायद्यात बदल करणे पुरेसे असेल. सूत्रांनी ही माहिती दिली. नचियाप्पन हे माजी काँग्रेस खासदार आहेत आणि ते कार्मिक, सार्वजनिक तक्रार निवारण, कायदा आणि न्याय या स्थायी समितीचे अध्यक्ष देखील राहिले आहेत. त्यांनी यापूर्वी एकाच वेळी निवडणुका घेण्याची शिफारस देखील केली होती. आता त्यांनी 'एक देश-एक निवडणूक' विधेयकाची तपासणी करणाऱ्या समितीला सांगितले की सरकारने हा प्रस्ताव चालू कार्यकाळातच लागू करावा. जर तो पुढील लोकसभेसाठी सोडला तर तो कायदेशीरदृष्ट्या प्रश्नचिन्ह निर्माण करू शकतो.

नचियाप्पन संयुक्त संसदीय समितीसमोर हजर झाले

ते शुक्रवारी भाजप खासदार पीपी चौधरी यांच्या अध्यक्षतेखालील संयुक्त संसदीय समितीसमोर हजर झाले. यावेळी त्यांनी संविधान दुरुस्ती विधेयकातील काही तरतुदींवर प्रश्न उपस्थित केले, ज्यामध्ये एकाच वेळी निवडणुका घेण्याचा प्रस्ताव आहे. सूत्रांनी दिलेल्या माहितीनुसार, नचियाप्पन यांनी कायदेविषयक आदेशाच्या कालमर्यादेचा हवाला देत, विधेयक मंजूर झाल्यानंतर राष्ट्रपती सार्वजनिक अधिसूचना जारी करू शकतात आणि ही अधिसूचना लोकसभेच्या पहिल्या अधिवेशनाच्या तारखेपासून प्रभावी मानली जाईल, असे सांगणाऱ्या तरतुदीवर आक्षेप घेतला.

'संविधानात एकाच वेळी किंवा टप्प्याटप्प्याने निवडणुकांचा उल्लेख नाही'

नचियाप्पन यांनी असा युक्तिवाद केला की नवनिर्वाचित लोकसभा ही लोकांच्या नवीन इच्छांचे प्रतिनिधित्व करते, त्यामुळे मागील लोकसभेच्या निर्णयांचे पालन करण्यास भाग पाडले जाऊ शकत नाही. त्यांनी समितीला सांगितले की संविधानात कुठेही एकाच वेळी किंवा टप्प्याटप्प्याने निवडणुकांचा उल्लेख नाही, त्यामुळे त्यात सुधारणा करण्याची आवश्यकता नाही. त्यांच्या मते, संविधानाने निवडणुकांशी संबंधित सर्व जबाबदाऱ्या निवडणूक आयोगावर सोपवल्या आहेत.

लोकप्रतिनिधी कायद्यात बदल सुचवले

त्यांनी सुचवले की लोकप्रतिनिधी कायद्याच्या कलम 14 आणि 15 मध्ये सुधारणा करून, निवडणूक आयोगाला विधानसभा विसर्जित होण्याच्या सहा महिने आधी निवडणुका जाहीर करण्याचा अधिकार दिला जाऊ शकतो, जसे आता केले जाते, परंतु विसर्जित झाल्यानंतर काही महिन्यांनी निवडणुका घेण्याचा अधिकार देखील दिला जाऊ शकतो. यामुळे विधानसभा आणि लोकसभा निवडणुकांच्या तारखा एकत्रित करता येतील.

एअर इंडिया प्लेन क्रॅशवेळी शेवटच्या क्षण?

अहमदाबाद : एअर इंडियाविमान अपघाताच्या प्राथमिक अहवालानंतर अनेक प्रश्न उपस्थित होत आहेत. इंजिन बंद पडणे, हे या अपघातामागील मुख्य कारण असल्याचे आढळून आले आहे. आता, इंधन स्विच अथवा 'फ्यूल स्वीच' संदर्भातही माहिती समोर येत आहे. अपघातादरम्यान इंधन नियंत्रण स्विच अथवा (फ्यूल कंट्रोल स्वीच) RUN वरून CUTOFF वर गेल्याचे, एअरक्राफ्ट ॲक्सिडेंट इन्व्हेस्टिगेशन ब्युरो ऑफ इंडियाच्या (AAIB) अहवालातून समोर आले आहे. मात्र, हे कसे घडले, याची माहिती मिळालेली नाही.

अहमदाबाद एअर इंडियाविमान अपघाताच्या शेवटच्या क्षणांसंदर्भात बोलायचे झाल्यास, ते क्षण अत्यंत भयावह होते. या विमानाने 07:48:38 UTC वर Bay 34 मधून बाहेर पडायला सुरुवात केली आणि यानंतर ते रनवे 23 वर लाइनअप करण्यात आले. 08:07:33 UTC वर टेकऑफची मंजुरी मिळाली. विमान 08:07:37 UTC वाजता धावपट्टीवर धावू लागले. यानंतर काही वेळातच ते क्रॅश झाले. विमानात असलेल्या 242 प्रवाशांपैकी 241 जणांना आपला जीव गमवावा लागला. तर दैव बलवत्तर होते म्हणून एकाच जीव वाचला. फ्लाइट टेकऑफनंतर, काही वेळातच दोन्ही इंजिनचे फ्यूल कटऑफ स्विच RUN वरून CUTOFF वर गेले, आधी एक आणि नंतर दुसरेही बंद झाले. यात केवळ एका संकंदाचेच अंतर होते. यामुळे दोन्ही इंजिनचे इंधन बंद झाले आणि त्यांचा वेग झटक्यात कमी झाला. वेग कमी झाल्याने विमान खाली आले आणि मेडिकल कॉलेजच्या इमारतीवर कोसळले आणि शेवटच्या केवळ 3 सेकेंदांतच सर्व काही होत्याचे नव्हते झाले.

कोण उडवत होतं विमान - हे विमान अहमदाबादहून लंडनला जात होते, विमानाच्या उड्डाणाची वेळ दुपारी 1:10 वाजताची होती. पायलट आणि सह-पायलट अथवा को-पायलट मुंबईचे होते आणि एक दिवस आधीच अहमदाबादला पोहोचले होते. सह-पायलट बोईंग ड्रीमलाइनर 787-8 उडवत होता आणि मुख्य पायलट देखरेख करत होते. पायलटचे नाव सुमित सभरवाल आणि सह-पायलटचे नाव क्लाईव्ह कुंदर असे होते. संबंधित स्विच संदर्भात या दोघांमध्ये संभाषण झाले होते.

अहमदाबाद विमान अपघाताच्या अहवालावर पायलट असोसिएशनने आक्षेप घेतला

अहमदाबादमध्ये 12 जून रोजी एअर इंडियाच्याविमानाचा अपघात झाला. या अपघातामध्ये 260 जणांचा मृत्यू झाला होता. या अपघात प्रकरणी आता चौकशी अहवाल समोर आला आहे. या अहवालामध्ये धक्कादायक खुलासे समोर आले आहेत. या अहवालावर एअरलाइन पायलट्स असोसिएशनने गंभीर चिंता व्यक्त केली आहे. शनिवारी 12 जुलै 2025 एएलपीएचे अध्यक्ष सॅम थॉमस यांनी एका निवेदनात तपासावर टीका केली. अहवालात पायलट दोषी मानल्याचा दावा त्यांनी केला. थॉमस म्हणाले, विमान अपघात तपास ब्युरोने वैमानिकांना अंधारात ठेवून प्राथमिक अहवाल माध्यमांसोबत शेअर केला. या तपासात पाळण्यात आलेल्या गुप्ततेमुळे आम्हाला पुन्हा एकदा धक्का बसला आहे.

7 किलो सोने, 62 किलो चांदी आणि 9.2 कोटी रुपयांची स्थावर मालमत्ता जप्त

बनावट कॉल सेंटरने अमेरिकन नागरिकांना फसवले

मुंबई : मेसर्स मॅग्नेल बीपीएस कन्सल्टंट्स अँड एलएलपी द्वारे केलेल्या सायबर फसवणुकीच्या कारवायांच्या सुरू असलेल्या चौकशीच्या संदर्भात अंमलबजावणी संचालनालय (ईडी), मुंबई विभागीय कार्यालयाने अहमदाबाद, जयपूर, जबलपूर आणि पुणे येथील अनेक ठिकाणी छापे टाकले आहेत. मेसर्स मॅग्नेल बीपीएस कन्सल्टंट्स अँड एलएलपी या नावाने बनावट कॉल सेंटर चालवण्यात सहभागी असलेल्या आठ जणांविरुद्ध पुणे सायबर पोलिसांनी नोंदवलेल्या एफआयआरच्या आधारे ईडीने तपास सुरू केला होता. जुलै 2024 पासून पुण्यातील प्राइड आयकॉन इमारतीच्या 9 व्या मजल्यावरून कार्यरत असलेले हे कॉल सेंटर बनावट कर्ज योजनेद्वारे अमेरिकन नागरिकांना लक्ष्य करत असल्याचा आरोप आहे. तपास यंत्रणेने आरोपींच्या ताब्यातून 7 किलो सोने, 62 किलो चांदी आणि 9.2 कोटी रुपयांची स्थावर मालमत्ता जप्त केली आहे. याशिवाय 1.18 कोटी रुपये रोख रक्कम देखील जप्त करण्यात आली आहे. ईडीच्या प्राथमिक तपासानुसार, आरोपींनी बँकांचे प्रतिनिधी असल्याचे भासवून कर्ज देण्याचे खोटे आश्वासन दिले. या फसवणुकीचा वापर करून त्यांनी अमेरिकन नागरिकांच्या बँक खात्याची माहिती आणि इतर माहिती मिळवली. त्यानंतर या माहितीचा वापर निधी हस्तांतरित करण्यासाठी केला गेला. फसवलेली रक्कम, अंदाजे लाखो अमेरिकन डॉलर्समध्ये, अमेरिकेतील सहकाऱ्यांमार्फत पाठवण्यात आली. नंतर ती क्रिप्टोकरन्सीमध्ये रूपांतरित करण्यात आली, प्रामुख्याने USDT. अशा प्रकारे मिळवलेल्या डिजिटल मालमत्ता ट्रस्ट वॉलेट आणि एक्सोडस वॉलेटसह क्रिप्टो वॉलेटमध्ये साठवल्या गेल्या.

ईडीच्या तपासात असे दिसून आले की गुन्ह्यातून मिळालेले पैसे पारंपारिक अनौपचारिक मार्गांनी (अंगाडिया) भारतात हस्तांतरित केले गेले आणि अहमदाबादमध्ये रोखले गेले. फसव्या नफ्याचा एक भाग नंतर म्युल अकाउंट्सद्वारे कंपनीच्या बँक खात्यांमध्ये जमा केला गेला. हे पैसे प्रामुख्याने सॉफ्टवेअर खरेदी करण्यासाठी आणि फसव्या कारवाया ज्या कार्यालयाच्या जागेतून केल्या जात होत्या त्या जागेचे भाडे देण्यासाठी वापरले जात होते. पैशाचा मोठा भाग सोने-चांदी, दागिने, वाहने आणि स्थावर मालमत्ता यासारख्या वैयक्तिक मालमत्ता खरेदी करण्यासाठी वापरला जात होता. शोध मोहिमेदरम्यान, 7 किलो सोने, 62 किलो चांदी, 1.18 कोटी रुपये रोख, 9.2 कोटी रुपयांच्या स्थावर मालमत्तेशी संबंधित कागदपत्रे आणि बनावट कॉल सेंटरच्या कामकाजाशी संबंधित डिजिटल पुरावे जप्त करण्यात आले. या प्रकरणात मेसर्स मॅग्नेल बीपीएस कन्सल्टंट्स अँड एलएलपीचे दोन भागीदार संजय मोरे आणि अजित सोनी यांना जयपूर येथून अटक करण्यात आली आहे. या प्रकरणात अधिक तपास सुरू आहे.

देशाच्या न्यायव्यवस्थेत सुधारणा करण्याची गरज

हैदराबाद : भारताचे सरन्यायाधीश बीआर गवई यांनी भारतीय न्यायव्यवस्थेतील आव्हानांवर चिंता व्यक्त केली आहे. त्यांनी म्हटले आहे की देशाच्या न्यायव्यवस्थेत सुधारणा करण्याची नितांत गरज आहे. हैदराबादच्या नालसर लॉ युनिव्हर्सिटीच्या दीक्षांत समारंभात त्यांनी विद्यार्थ्यांना सांगितले की त्यांनी शिष्यवृत्तीवर परदेशात शिक्षण घ्यावे आणि त्यांच्या कुटुंबांवर आर्थिक दबाव आणू नये. सरन्यायाधीश गवई म्हणाले की, मी या निष्कर्षावर पोहोचलो आहे की आपल्या न्यायव्यवस्थेत सुधारणांची नितांत आवश्यकता आहे. तरीही मला आशा आहे की माझे सहकारी नागरिक आव्हानांना तोंड देतील. आपला देश आणि न्यायव्यवस्था अनोख्या आव्हानांना तोंड देत आहे. खटल्यांमध्ये होणारा विलंब कधीकधी दशकांपर्यंत टिकू शकतो. आपण असे काही प्रकरण पाहिले आहेत जिथे एखाद्या व्यक्तीला वर्षानुवर्षे तुरुंगात कैदी म्हणून घालवूनही निर्दोष आढळले आहे. सर्वोत्तम प्रतिभा आपल्याला ज्या समस्यांना तोंड देत आहेत त्या सोडवण्यास मदत करू शकतात. त्यांनी विद्यार्थ्यांना त्यांच्या सत्तेसाठी नाही तर त्यांच्या सचोटीसाठी गुरू निवडण्याचा सल्ला दिला. मुख्यमंत्री ए. रेवंत रेड्डी आणि सर्वोच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश न्यायमूर्ती पीएस नरसिंह हे देखील दीक्षांत समारंभाला उपस्थित होते. तेलंगणा उच्च न्यायालयाचे कार्यवाहक मुख्य न्यायाधीश न्यायमूर्ती सुजॉय पॉल यांनी दीक्षांत समारंभाचे अध्यक्षस्थान भूषवले. यापूर्वी, भारताचे मुख्य न्यायाधीश (CJI) न्यायमूर्ती बी.आर. गवई यांनी मंगळवारी महाराष्ट्र विधानसभेत सांगितले की, संविधान हे देशात रक्तहीन क्रांतीचे शस्त्र आहे. गेल्या 75 वर्षांत न्यायपालिका, कार्यकारी आणि कायदेमंडळाने भारतात सामाजिक-आर्थिक समानता आणण्यासाठी एकत्र काम केले आहे. संविधान त्याच्या शताब्दीकडे वाटचाल करत आहे आणि त्यांना आनंद आहे की ते न्यायिक प्रक्रियेचा एक भाग आहेत.

तिरंग्याचा राजकीय आणि धार्मिक वापर थांबवण्यासाठी सर्वोच्च न्यायालयात याचिका

नवी दिल्ली : राजकीय आणि धार्मिक कारणांसाठी राष्ट्रध्वज तिरंग्याचा वापर करण्यावर बंदी घालण्याची मागणी करणारी एक महत्त्वाची याचिका सर्वोच्च न्यायालयात दाखल करण्यात आली आहे. या याचिकेत केंद्र सरकार आणि निवडणूक आयोगाला कोणत्याही राजकीय पक्षाला किंवा धार्मिक गटाला पक्षपाती किंवा धार्मिक कारणांसाठी राष्ट्रध्वजाचा वापर करण्यापासून रोखण्याचे निर्देश देण्यास सांगितले आहे. ही याचिका 14 जुलै रोजी सर्वोच्च न्यायालयाच्या खंडपीठासमोर सुनावणीसाठी सादर केली जाईल. या खंडपीठात मुख्य न्यायाधीश डीवाय चंद्रचूड, न्यायमूर्ती के विनोद चंद्रन आणि एनव्ही अंजारिया यांचा समावेश आहे. पक्षाचा लोगो, धार्मिक चिन्ह किंवा कोणत्याही प्रकारचा मजकूर राष्ट्रध्वजावर जोडला जात आहे अशा कोणत्याही प्रयत्नांना रोखण्यासाठी केंद्र सरकार आणि निवडणूक आयोगाला स्पष्ट निर्देश द्यावेत अशी याचिकाकर्त्याने न्यायालयाला विनंती केली आहे. तिरंग्याचा आदर राखण्याचे आवाहन याचिकेत म्हटले आहे की, राजकीय किंवा धार्मिक प्रतीक म्हणून तिरंग्याचा वापर करणे हे केवळ संविधानाच्या भावनेविरुद्ध नाही तर ते राष्ट्रीय सन्मान कायदा, 1971 आणि भारतीय ध्वज संहिता, 2002 चेही उल्लंघन आहे. याचिकाकर्त्याने मागणी केली आहे की, या कायद्यांचे काटेकोरपणे पालन केले पाहिजे, जेणेकरून तिरंग्याचा आदर नेहमीच राखला जाईल.

“ अहंकार हा माणसाच्या प्रगतीचा मोठा शत्रू आहे... ”

बहुजन सौरभ
BAHUJAN SAURABHA

धम्मदानकर्त्या सिस्टर रंजनाचे स्वकथन

दै. बहुजन सौरभचा प्रकाशन सोहळा झाला होता. वृत्तपत्राच्या दुनियेतील लोक सहभागी झाले होते. विशेष कर्मचारी वर्ग मोठ्या प्रमाणावर उपस्थित होता. अनेक संस्था, संघटना सहभागी झाल्या होत्या. शासकीय मेडिकल वैद्यकीय रुग्णालयातील डॉक्टर, नर्स मोठ्या संख्येने उपस्थित होत्या. त्यातील सिस्टर रंजना लोखंडे होय. नोकरीवर असतांना 18000 रुपये आणि सेवानिवृत्त होत असतांना 2000 रुपये धम्मदान दैनिक बहुजन सौरभला देणे आणि विविध कार्यात सर्वांना आर्थिक मदत करणे हा 1 जुलै 2025 चा दिवस होय. सेवानिवृत्त सोहळ्यातील त्यांनी आयुष्य कथन केले.

‘मी सहाव्या वर्गात असताना शाळेच्या लायब्ररीमध्ये अचानक डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे पुस्तक माझ्या हातात पडले. ते पुस्तक माझ्या हृदयाला स्पर्शून गेले. त्यांच्या कार्याने मी फार प्रेरित झाली, माझ्या बालमनाला वारंवार वाटत राहिले की डॉ. बाबासाहेबांनी इतके अफाट कार्य केले तर आपण पण काही समाजसेवा करावी असा विचार मनात आला. मग समाजसेवेच्या स्वरूपात आपण नर्सिंगला जावे हे बीज प्रथम डॉ. बाबासाहेबांना वाचल्यावर माझ्या हृदयात रुजले. दुसरे म्हणजे आमच्या बऱ्याच मॅडमच्या मुली या नर्सिंगमध्ये होत्या. तसे माझा व्हेटर्नरी डॉक्टर होण्याचा विचार होता. पण आर्थिक अडचणीत ते राहून गेले.’

विलास गजभिये
मो. 9421588901

‘एकदा भावाला देवी निघाली होती, तेव्हा नागपूरच्या मेडिकल कॉलेजला त्याला घेऊन गेले असता तिथल्या नर्सेसची सेवा बघून तर मी रुग्णसेवेचा संकल्पच केला. या सर्व प्रसंगावरून माझ्या मनाने एकच जाणले की मी रुग्णसेवा पण करू शकेल आणि माझ्या आर्थिक परिस्थितीमध्ये पण थोडी सुधारणा होणार. दुसरे असे की पेडियाट्रीकमध्ये स्पेशलायझेशन करण्याचे कारण की माझ्या मुलाला असणारा प्रॉब्लेम लक्षात घेता माझे लक्ष बालकांच्या समस्याकडे वेधल्या गेले. तेव्हाच अशा बालकांची मातृहृदयाने सेवा करण्याचा मी प्रण केला. त्या अनुषंगानेच मी वॉर्डामध्ये मुलांसाठी वेगवेगळे दिन साजरे करणे जसे की बालक दिन. त्यांच्यासाठी वेगवेगळे गेम्स आणणे. त्यांना खेळायला लावणे. त्यांना खाऊ आणि गिफ्ट देणे हा उपक्रम सुरू केला.

रुग्ण सेवा करताना मला बरेच अनुभव आलेत.’ ‘रुग्णांच्या परिस्थितीच्या अनुषंगाने त्यांना सांत्वना देणे, औषधोपचारा सोबतच त्यांच्याशी सुसंवाद साधून त्यांना मानसिक आधार देणे. या रुग्णसेवेतूनच खऱ्या अर्थाने मी परिपक्क होत गेले. घर, कुटूंब आणि समाजामध्ये काम करताना देखील ही परिपक्वता मला फार महत्त्वाची ठरली आहे. रुग्ण सेवा करताना तसे अनेक अनुभव आलेत. पोटच्या रक्ताच्या गोळ्याला कसे बेवारस, बेजबाबदारपणे सोडू शकतात? हा प्रश्न मला भंडावून सोडत होता. हा अत्यंत नाजूक आणि जिव्हाळ्याचा हृदयस्पर्शी प्रसंग मी कधीच विसरू शकत नाही. रुग्णसेवा हा माझ्या चौकटीतला व्यवसाय झाला. माझ्या मनामध्ये दांडगी इच्छा असल्यामुळे अगदी अलगदपणे संधी पण चालून आल्यात इंडियन मेडिकल प्रोफेशन असोसिएशन ही सामाजिक स्तरावर काम करणाऱ्या संस्थेमध्ये मी सहभागी झाले. या संस्थेमार्फत वेगवेगळ्या ठिकाणी आरोग्य शिबिर घेणे, नव्हे तर प्रबोधनात्मक कार्यक्रम राबविणे. एवढेच नव्हे तर या अनुषंगाने आम्हाला आमचे अधिकार कळले. समाजामध्ये प्रत्येक क्षेत्रामध्ये काय घडामोडी सुरू आहेत याच अद्ययावत ज्ञान प्राप्त होत गेले. तसेच कोविड काळामध्ये पण समाजात काम करताना आम्हाला भरपूर अनुभव आलेत. वैयक्तिक पातळीवर देखील आम्ही बरेच सामाजिक कार्य केले. केवळ रुग्णसेवेच्या चौकटीत न राहता. मी दीक्षाभूमीवर अशोक विजयादशमी धम्मदीक्षा दिवशी भारतातील विविध भागातून येणाऱ्या बौद्ध अनुयायांसाठी काम करणे, सेवा देणे, भोजनदान करणे, आर्थिक सहकार्य करणे, पुस्तक वाटप करणे, विहारांमध्ये प्रबोधन करणे, असे कार्य केले. कोविड काळात समाजात जाऊन अन्न वाटप करणे. लोकप्रिय दैनिक बहुजन सौरभचा मी एक भाग बनले. कोविड काळात परिवर्तन विचार मंचच्या ऑनलाइन कार्यक्रम घेतला. त्याच काळात वर्षभरात होणाऱ्या कार्यक्रमांमध्ये मी सक्रियपणे सहभागी झाले. मी परिवर्तन विचार मंचाच्या वर्धापन दिनाचे स्वागताध्यक्षाचे पद देखील भूषविले. परिवर्तन विचार मंचाद्वारे पूरग्रस्तांना मदत असो की अविष्कार संगीत अकादमीच्या अंतर्गत एखाद्या गरजूला मदत असो, त्यात माझा सहभाग असायचा. दातृत्वाची भावना मी कधीच नाकारली नाही. तद्वतच माझ्या मनात असलेल्या लिखाणाच्या आवडीला देखील इथे जागा मिळाली. विलासदादांनी मला लिहायला प्रेरित केले. काही कार्यक्रमाचे निवेदन आणि भाषण देण्याची पण संधी प्राप्त झाली. दै. बहुजन सौरभला 25 डिसेंबरचा पहिला अंक प्रकाशित झाला. त्या दिवसाची मी साक्षीदार आहे. महामानवांनी आमच्यासाठी पुष्कळ केले. आपणच आर्थिक सहयोग केला पाहिजे. म्हणून प्रत्येक वेळी माझ्या परीने वृत्तपत्राला धम्मदान दिले. एका हाताने दिलेले दान दुसऱ्या हाताला कळून नये. पण किंबहुना नव्या पिढीला माहीत झाले पाहिजे की धम्मदान करावे. आर्थिकदृष्ट्या अनेक समस्यांना तोंड द्यावे लागते हे सत्य आहे. माझ्या वार्डामध्ये केवळ फ्लॉरेन्स नाइटिंगेल आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा फोटो होता. पण महात्मा फुले जयंतीला मला प्रकर्षाने जाणवले की ज्यांच्यामुळे आमच्या हातामध्ये लेखणी आली आणि त्यांच्या त्यागार्पणावर आज आम्ही स्वाभिमानाने समाजात जगत आहोत. ज्योतिबाचा पहिल्यांदा महात्मा फुले जयंती मी वार्डात साजरी केली. गुलामगिरी पुस्तकाचे वाटप मी प्रत्येक वार्डामध्ये केले आणि मिठाई वाटली. मग काय प्रत्येक जयंतीला अर्थात जिजाऊ, छत्रपती शिवाजी, सावित्री, शाहू महाराज असे प्रत्येकांच्या जयंतीला फोटो तयार करून आणणे आणि त्यांच्या चरित्रावर आधारित पुस्तके सोबत मिठाई प्रत्येक वार्डामध्ये वाटणे असा मी एक वर्षभर कार्यक्रम सुरू ठेवला. हे सगळे बघता हळूहळू बाकीच्या मित्र मैत्रिणी प्रेरित झाल्यात. कार्यक्रमात मोठ्या संख्येने सहभागी होऊ लागल्यात. किंबहुना कार्यक्रमाचे आयोजन, नियोजन देखील करू लागल्यात. तद्वतच संविधान दिवस 26 नोव्हेंबर हा पहिल्यांदा मी माझ्या वार्डामध्ये सुरू केला. नंतर तो ऑफिसमध्ये मोठ्या प्रमाणात व्हायला लागला. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांकडून मिळालेल्या प्रेरणेची आणि परिवर्तनाची फलश्रूती आहे.’ ■ ■

जीवनाचेसत्य

ते रोजच्या प्रमाणे किराणा दुकान बंद करून गल्लीमध्ये थोडे पाय मोकळे करायला निघाले होते. इतक्यात एक गोड, कोवळी हाक आली – ‘काका... काका’ ते वळाले.

7-8 वर्षांची एक चिमुरडी, धापा टाकत त्यांच्याकडे धावत येत होती.
‘काय झाले गं... एवढी धावत आलीस?’
काकांनी थोड्या थकलेल्या पण प्रेमळ स्वरात विचारले.
‘काका... पंधरा रुपयांचे तांदूळ आणि दहा रुपयांची डाळ घ्यायची होती...’
मुलीच्या डोळ्यांत निरागसता आणि गरज दोन्ही स्पष्ट दिसत होती.
काकांनी मागे वळून आपल्या दुकानाकडे पाहिले.
‘आता दुकान बंद केले गं... सकाळी ये, मिळेल.’
‘पण आता हवी होती...’
तिने हळू आवाजात सांगितले.
‘लवकर यायचं होते ना ग... आता सगळे आवरून ठेवलेय.’
त्यांनी सौम्य पण व्यावसायिक स्वरात सांगितले.
मुलगी गप्प झाली. नजर खाली घालून बोलली,
‘सगळी दुकाने बंद झालीत आणि घरी पीठही नाही...’
हे ऐकून काकांचे काळीज सुन्न झाले.
क्षणभर ते शांत राहिले.
‘तू आधी काआली नाहीस गं?’
‘बाबा आत्ता घरी आलेत... आणि घरी...’
ती थांबली, बहुतेक अश्रू रोखत होती.
काकांना काही विचारायचे नव्हते आता. त्यांनी तिच्या डोळ्यांत पाहिले आणि न बोलता खिशातून दुकानाची चावी काढली.
दुकान उघडले, आवरलेले सामान बाजूला ठेवले आणि डाळ तांदूळ न तोलता थेट थैलीत टाकून दिले.
ती थैली घेतांना म्हणाली,
‘थँक यू काका...’
‘काही नाही गं... आता घरी नीट जा.’
त्या रात्री ते झोपू शकले नाहीत. त्या मुलीचा चेहरा, तिची हतबलता आणि ती एक ओळ

‘घरी पीठही नाही...’
ती सातत्याने त्यांना अस्वस्थ करत राहिली. त्यांना स्वतःचे बालपण आठवले.
रिक्षा चालवणारे बाबा, दुसऱ्यांच्या घरात काम करणारी आई... पाण्यात भिजवलेली पोळी खाल्लेली रात्र...
‘आज माझ्याकडे दुकान आहे, कमाई आहे... पण माणूसकी आहे का?’
स्वतःला त्यांनी विचारले.
दुसऱ्या दिवशी दुकान उघडल्यावर त्यांनी एक फलक लावला,
‘तुम्हाला गरज असेल आणि पैसे नसतील, तरी संकोच करू नका. हक्काने मागा..
ही उधारी नाही, माणुसकी आहे.’
आणि बाजूला एक डबा ठेवला..
‘जर तुम्हाला कुणाला मदत करायची असेल, तर या डब्यात पैसे टाका.’
सुरुवातीला लोक चकित झाले. पण हळूहळू समजले... हे प्रसिद्धीसाठी नाही, ही मनापासून माणुसकीसाठी केलेली गोष्ट आहे.

ज्योती निंबाळकर

एक आठवड्यानंतर तीच मुलगी पुन्हा आली... या वेळेस आपल्या लहान भावासोबत.
‘काका, बाबांनी काही पैसे दिले आहेत... मागच्या वेळेस जे घेतले होते, त्याचे पण पैसे यातून घ्या.’
‘नाही गं, त्या दिवशी जे दिले होते, ते माणुसकीचे होते. त्याचा हिशोब नसतो.’
मुलगी हसली. फलक वाचला आणि म्हणाली,
‘बाबा म्हणाले की ते रोजंदारी करून आले की, या डब्यात पैसे टाकतील.. जेणेकरून इतरांनाही मदत होईल.’
त्या दिवशी दुकानदाराच्या डोळ्यांत पाणी आले.
खरंच, ‘नेकी कधी वाया जात नाही.’
हळूहळू त्या दुकानाचे नाव पसरू लागले –
‘माणुसकीचे दुकान.’
गल्लीतल्या आजीबाई, एकटे राहणारे वृद्ध, रोजंदारी करणारे मजूर... आता तिथून सन्मानाने सामान घेत.
सक्षम लोक त्या डब्यात थोडे-थोडे पैसे टाकत जातात.
शाळेतली मुले आपला गुल्लक फोडून त्यात पैसे टाकू लागली.
हे दुकान आता केवळ व्यापाराचे ठिकाण नव्हते, ते एक विश्वासाचे मंदिर बनले होते.
नंतर एका स्थानिक पत्रकाराने ही गोष्ट प्रसिद्ध केली...
‘जिथे नफा नाही, गरज महत्त्वाची.. वाचा माणुसकीच्या दुकानाची गोष्ट’
ही बातमी व्हायरल झाली. अनेक सोशल मीडिया पेजेसनी त्यावर व्हिडीओ बनवले.
लोक लांबून या दुकानाला बघायला येऊ लागले.
पण दुकानदाराने कधीही त्याचा फायदा घेतला नाही.
‘जर एका मुलीच्या उपाशी पोटाने मला बदलले, तर कदाचित हे दुकान इतरांनाही बदलू शकेल.’
ती मुलगी आता रोज शाळेत जाते.
दुकानदाराने तिच्या शिक्षणाची फी गुप्तपणे भरली.
एक दिवस तिचे बाबा म्हणाले,
‘त्या दिवशी तुम्ही केवळ तांदूळ आणि डाळ दिली नव्हती, माझ्या मुलीला विश्वास दिला की जगात अजूनही चांगले लोक आहेत.’
आजही त्या दुकानाबाहेर तो फलक आहे – ‘तुम्हाला गरज असेल आणि पैसे नसतील, तरी संकोच करू नका.’ आणि त्या डब्यात रोज कुणीतरी शांतपणे काहीतरी टाकून जाते... ही गोष्ट एका चिमुरडीची आहे, पण हे एक मोठे परिवर्तन बनलंय. ‘बदल बाहेरून नाही होत, तो आपल्या अंतःकरणातून सुरू होतो.’ ■ ■

कवन, गायन, संगीत कला जपणारा कलावंत नरेश शिंदे

पंधरा वर्षापूर्वी मुंबईत एका गीत गायन कार्यक्रमात अनेक कलावंतांना संगीत अर्थात हार्मोनियम साथ आणि कोरस आणि कागदाच्या तुकड्यावर गाण्यांचे काही मुखडे देणाऱ्या कलावंताचे मला कौतुक वाटले. पंचविशी पार केलेल्या या कलावंताला समक्ष भेटलो, हसतमुख चेहऱ्याच्या या कलावंताने कार्यक्रम संपाताच मला जय भीम मामासाहेब, तुम्ही प्रवीणचे मामा, गावी शिक्षक आहात ना? असे एकादमातच बोलून नमस्कारसाठी खाली वाकताना मी त्यांचा हात धरला. जवळ घेतले, जसा प्रविण तसाच तू मला जवळचा म्हटले.

स्वतःचे पायांच्या अपंगत्वावर मात करून हा तरुण महाराष्ट्रात कलेसाठी समाज प्रबोधनसाठी आजमितीस वणवण, भ्रमंती करत आहे. या कलावंतांची त्यावेळी पहिलीच भेट. मी नरेश तुळशीराम शिंदे, मंडणगड तालुक्यातील चिंचघर गावे. गावातच प्राथमिक शिक्षण झाले. आठवी ते बारावी पर्यंतचे शिक्षण डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर हायस्कूल ज्युनियर कॉलेज मंडणगड येथे रोज वीस की मी प्रवास करून पूर्ण केले. अशी प्राथमिक माहिती दिली.

राष्ट्रपाल भा. सावंत
मो. 9403144356

वयाच्या एकविसाव्या वर्षी प्रख्यात गायक प्रेम धांदे यांनी
‘अंतकाळ जवळी आला
आता जगणे नाही
संभाळा भिवाला आत्या मीराबाई’
हे गीत कुणाल कॅसेट कंपनीतून गायल आणि नरेश शिंदे यांना महाराष्ट्र ओळखू लागला. त्यानंतर सहा महिन्यात प्रेम धांदे यांनी दुसरे गीत रेकॉर्ड केले
‘काढा डोक्यातून गटबाजीच खुळ
दाखवा भीम सरदारांनो एकीच बळ’ हे गीत गायले.
कोकणातील प्रख्यात कवी गीतकार दिलराज पवार यांचे मार्गदर्शन मिळाले, प्रख्यात कवी गायक एकनाथ माळी यांच्या काही कार्यक्रमाला त्यांच्यासोबत गेलो. उत्साह वाढला. रवींद्र धोत्रे, कविवर्य रमेश येलवे, बी. टी. कदम, दामोदर शिरवाळे, शाहीर विश्वजीत लोखंडे, अण्णा जाधव, तुळशीराम जाधव, भार्गवदास जाधव, मंदार कवाडे, विजय जाधव, रुपचंद भुजबळ भागुराम कांबळे आणि कालकथीत गौतम वाकडे या सर्वांचा जिव्हाळा सहवास लाभला.

फार मोठ वय नाही. जन्म पंधरा ऑगस्ट 1980 चा, वडिलांसोबत आई निर्मलाबाई, बहीण जोसना, भाऊ मंगेश, पत्नी वर्षा मुलगी स्वरा यांची उत्तम साथ प्रोत्साहन शिक्षण कलेसाठी मिळाले, पत्नी ही या कलेसाठी साथ देत आहे. पक्की नोकरी नाही. मात्र आपल्या अपंगत्वार मात करत कला आणि सामाजिक कार्यासाठी त्यांनी वेळ दिला. वाडी गावातील लोकांच्या अडीअडचणीसाठी रातीपराती धावत जाऊन मदत करणाऱ्या या तरुणाला गावाची सेवा करण्याची संधी दिली. ग्रामपंचायत सदस्य केलेच. पण वयाच्या पंचविसाव्या वर्षी गावचे उपसरपंच पद दिले.
नरेश शिंदे स्वतः सुद्धा गीत गायनाचे सिंगल वा डबल कार्यक्रम करतात आणि अन्य गायक यांच्या सोबत कधी कवी, हार्मोनियम वादक कधी कोरससाठी जातात, संपूर्ण महाराष्ट्रात ते फिरतात. विजय घाडगे, उदयराज गमरे, मंदार कवाडे, प्रविण मोहिते, मंगेश जाधव, नंदकुमार पवार आशा धांदे, अनिता गायकवाड, शैलेश तांबे, रुपेश मोहिते पूजा मासूम, प्रदीप तांबे, संतोष गमरे, शालिनी गवई, तेजल जाधव, मुकुंद तांबे, विनोद धोत्रे अशी अनेक गायक गायिका त्यांची गीते गात आहेत, गातात.
नरेश शिंदे यांची काही गीते
‘तुझं भलं झालं भीमाच्या मूळे
तुला रूढीने छळले किती
तुझी होती रे अधोगती
माझ्या भीमाच्या पुण्याईने
तुझी आज झाली प्रगती’
‘तुला खुर्ची मिळाली मानाची
आज सन्मानाची
ही किमया सारी आहे
माझ्या भीमाच्या संविधानाची
अनेक जाती धर्म नांदती
या भारतात
अशी किमया आहे
माझ्या भीमाच्या संविधानात’
‘अंगी माझ्या आहे भीम क्रांतीची आग
मी नागवंशी नाग आहे
नागवंशी नाग’
‘या भीमसैनिकाला शेवटचे घाला
निळ्या रंगाचे कफन
इच्छा मनाची पूर्ण करा रे
जेव्हा मज येईल मरण’
हे गीत उदयराज गमरे यांच्या आवाजात रेकॉर्डिंग केले असून कुणाल कंपनीने युट्यूबवर प्रसिद्ध केले आहे. हे गीत त्यांचे मामा संगीतकार प्रकाश तांबे, नयन गमरे अशा अनेकांनी गायले आहे. रत्नागिरी माजी समाजकल्याण सभापती इतिहास संशोधक अण्णा शिरगावकर यांच्या सागरपुत्र शिक्षण संस्थेत काहीकाळ त्यांच्या समवेत ते राहिले, अपंग संघटनेचे सभासद काही काळ नेतृत्व केले. नात्यासारखे जवळचे नाते जपणारा हा कलावंत असाच प्रसिद्धीच्या झोतात राहू दे, त्यांची लेखन, गायन, संगीत बहरत राहावे अशी मंगल कामना व्यक्त करतो. ■ ■

संस्थापित व्यवस्थेविरुद्ध सकारात्मक विचारांचे मंथन

विनायकराव जामगडे यांनी नुकतेच प्रसिद्ध केलेले प्रस्थापित व्यवस्थेविरुद्ध एल्गार हे पुस्तक वाचण्याची संधी मला मिळाली. विनायकराव हे स्वतः डॉ. बाबासाहेबांचे पर्यायाने ॲड. हरिदासजी आवळे यांचे एकनिष्ठ शिलेदार आहेत. या दोन्ही महान पुरुषांच्या तत्वज्ञानाचा त्यांनी सखोल अभ्यास केला आणि त्याच चिंतानातून त्यांचे हे मौलिक सर्वव्यापी-स्पष्ट आणि तर्कशुद्ध विचार ते मांडू शकले. हा एल्गार अतिशय महत्वाचा वाटतो. कारण त्यात लेखकाला भेडसावणारे अनेक प्रश्न त्यांनी साध्या व सोप्या भाषेत जनतेपुढे मांडले आहेत. एवढेच नव्हे तर त्या प्रश्नांची कारणमिमांसा शोधण्याचा प्रामाणिक प्रयत्न ही त्यांनी केला आहे. त्यावर संयुक्तिक वाटणारी उत्तरेही शोधण्याचा प्रयत्न केला आहे. सामाजिक परिस्तिथी, राजकीय विश्लेषण, धम्म, समता सैनिक दल, आंबेडकरी चळवळ अश्या अनेक प्रश्नांबद्दल त्यांना वाटणारी खंत, उद्विगनता स्पष्ट करतांना भविष्याचा वेध ही घेण्याचा त्यांनी प्रामाणिक प्रयत्न केला आहे. या संपूर्ण लेखनाचे स्वागत झाले पाहिजे. आंबेडकरी समाजाच्या भूतकाळ, वर्तमान आणि भविष्यावर सकारात्मक भाष्य करण्यात लेखक कुठेही कमी पडले नाहीत. या पुस्तकातील काही महत्वाच्या विधानातून

समीक्षक
सुधीर मेश्राम
मो. 8806367722

विनायक रावांनी महत्वाचे संदेश अधोरखीत केल्याचे दिसून येते. प्रस्थापित व्यवस्थेविरुद्ध एल्गार पुकारण्याचा जो विडा लेखकाने उचलला आहे त्याची गरज आज का आहे याची मोठी कारण मिमांसा या सर्व आत्मचिंतन पर लेखांतून अधोरेखित होते. प्रामुख्याने विखुरलेली आंबेडकरी चळवळ व त्यामुळे प्रस्थापितांनी हायजॅक केलेले तत्त्वज्ञान, भारतीय संविधानाला असलेला संभाव्य धोका, रिपब्लिकन पक्षाचे पूर्वीचे सोनेरी दिवस परत येण्याची एक दुर्दम्य आशा, आजच्या नेत्यांचा अदूरदर्शीपणा, आरक्षणाचा फायदा घेतलेले दलित व आरक्षण न घेतलेले दलित यांची मानसिकता असे अनेक ज्वलंत मुद्दे या पुस्तकात समाविष्ट केलेले आहेत. शिवाय लेखकाने एल्गार मधून अशी अपेक्षा व आशा व्यक्त केली आहे की नजिकच्या भविष्यात भारतीय रिपब्लिकन पक्ष एक होईल, समाजातील अंधश्रद्धा नष्ट होईल आणि नवीन बौद्ध धम्म प्रस्थापित होईल. अशा एल्गारचे सुजान वाचक निश्चितच स्वागत करतील अशी अपेक्षा करूया. ■ ■

माझ्या अकल्पित प्रवासाची गोष्ट !

बाकी काहीही सनातन नाही. म्हणून अशा विघातक रंजनापासून मी पूर्ण दूरच राहतो. मला माणूस महत्त्वाचा वाटतो. तोच जीवनाचा एकमेव महानायक व्हायला हवा असे वाटते. माझा विषय माणूस आहे. त्याचेच जमेल तितके वाचन मी या प्रवासांमधून केले. माणसांच्या संबंधांमधील संबाद-विसंवाद आणि तोल-समतोल मी अभ्यासत होतो. माझ्या मनाचे याही प्रवासात असंख्य जन्म झाले. ही या नव्या जन्मांचीच गोष्ट आहे. या भागातीलही माणूस आणि त्याचे सामाजिक जगणे न्याहाळताना मी पुनःपुन्हा फाटत गेलो. या फाटण्यानंही मला माणसांमधील क्रौर्याची तळघरे समजावून सांगितली. इकडचीही माणसे मनातील स्थितीशील मध्ययुगीनता पवित्रच मानतात. आधुनिकताविरोधी गोष्टी जपण्यासाठी ही माणसेही आधुनिकतेचा आणि विज्ञानाचा उपयोग करतात. या सर्व प्रवासात मला परिवर्तनाच्या चळवळींना न जुमानणारे आणि गरिबांना हक्काने खाणारे अज्ञान दिसले. इकडेही मला गरीब माणूसच भक्तिपूर्वक जळताना दिसला. त्याला खाणारी गुलामी अनंतमुखीच आहे. अज्ञान आणि दारिद्र्य, श्रद्धा आणि शोषण, परावलंबन आणि लाचारी यांची युती मला अपार यातनादायी वाटली. असत्यांच्या सवयीने लोकांना असत्यच आता खरी वाटायला लागली आणि सत्य खोटी वाटायला लागली आहेत. या प्रवासाने केलेल्या जखमांमुळे कोवलम बीचवर विचार करीत बसलो असताना माझ्या डोळ्यांतून अश्रूऐवजी रक्त सांडले. सलारजंग म्युझियम बघितल्यावर वाटले ही श्रीमंतांघरची चिन्हे. जुन्या काळातील वैभवदारांचे हे वैभव! इथेही गरीब वजाच आहे. त्याच्या जीवनाची वाताहत इथे नाही. अर्धनग्न आणि अर्धपोटी दैन्यग्रस्तांनी हे त्यांच्याच शोषणावर उभे असलेले वैभव कशासाठी बघायचे? असे काही बघत राहिल्याने अभावग्रस्तांची पहाट उगवत नसते.

या प्रवासात मी असंख्य अडचणींसोबत आणि नकारांसोबत विनातक्रार जगणारी माणसे बघितली. बैलगाडी ओढणारा बैल मी बघितला. मानेवर केस नाही. कातडी नाही. दोन्ही बाजूंनी मांस लोंबत होते. रक्त ठिबकत होते. माणूस असा क्रूर आहे. एकूणच गरिबांना इथल्या शोषकांनी आपल्या स्वार्थाच्या बैलगाडीला असेच जुंपले आहे. हे क्रौर्य माणसांना पवित्र वाटते याचे मला अधिकच दुःख झाले.

या प्रवासात कवी निखिलेश्वर, माणिक धनपलवार, डॉ. पनिक्कर, कवी देवप्रिया, ओ. एन. व्ही. कुरूप, अशा अनेक कवींची आणि समीक्षकांची भेट घेतली. चर्चा केल्या. या प्रवासात धर्मनिरपेक्ष आणि जातिविहीन निसर्गाने मला मात्र आणखी नवे केले. या प्रवासात मी डोळ्यांची आणि हातांची भाषा बोललोही आणि ऐकलीही. समुद्राची बीजेच्या चंद्रासारखी वितळत्या चांदीची रेषा बघितली. पाण्यावरून फिरायला निघालेल्या होड्यांची शिडे बघितली. पेरियार नायकरांची एका भव्य इमारतीवरील गगनभेदी चित्राकृती बघितली. नात्यातल्या या माणसासोबत मनातल्या मनात चर्चा केली. मरिना बीचवर खूप वेळ मीच समुद्र झालो. समुद्र अनावर लाटांनी काही बोलत होता. ते मला

कळावे अशी त्याची इच्छा दिसली. हातानेच बोलणारा एक माणूस पाहिला. एकेक बोट म्हणजे शब्द, तळवा म्हणजे वाक्य आणि संपूर्ण हात म्हणजे परिच्छेद! मीही त्याची भाषा मराठीत ऐकत होतो. केरळमध्ये शिरताना झाडांचे लहानमोठे डोंगर बघितले. निळ्या नदीवर नारळाच्या हिरव्या झाडांनी केलेली कमान पाहिली. ही झाडे सुस्वागत हा शब्द कसा उच्चारीत असतील? ढगांच्या भटक्या टोळ्या डोंगरांवर आणि पाण्यात उतरताना बघितल्या. निळ्या डोंगरावर कापसाचा तेवढाच मोठा डोंगर हसताना बघितला. कन्याकुमारीच्या समुद्रात लाटांवर हेलावणारी दुधाची झाडे बघितली. इथे मी समुद्राचा धुंदावलेला अवयवच झाल्याचा अनुभव घेतला. ढगाळ बातावरणामुळे अकाली वृद्धत्व आलेला दिवस बघितला. रात्री अंधाराचा धबधबा कोसळताना बघितला. या प्रवासात रविवर्म्याची चित्रेही बघितली. कोवलम बीचवर मी सागरमय झालो. पुढे पाण्याचा सागर, वर गगनाचा सागर आणि मी वाळूच्या छोट्या सागरात, अशी त्रिवेणी अनुभवली. सागरांच्या विराटतेने माझ्या मस्तकाला नम्रता बांधली. आमचे किनारे सोबत नेऊ नकोस. आमची गहनता काळजात भरून ने हेच त्यांनी मला सांगितले. या प्रवासात निसर्गाने माझे मन नव्याने जन्माला घातले. काही काळ डोळ्यांचे चंद्रसूर्य झाले. मनाची पौर्णिमा गडद झाली. मनाच्या झाडावर खूप रंगांची पाखरे किलबिलाट करीत असल्याचा अनुभव घेतला. या प्रवासाने मानवी जीवनाच्या द्वंद्वांमध्ये, त्याच्या कल्लोळांमध्ये, त्याच्या मोहकतेत आणि दाहकतेतही शिरण्याची तहान अधिकच प्रज्वलित केली.

यशवंत मनोहर

1992 च्या सुमारास मी आग्र्याला गेलो. मला शहाजहानाच्या प्रेमाची गोष्ट पाहायची आणि ऐकायची होती. ताजमहालाची प्रतिकृती मकबऱ्याच्या रूपाने औरंगाबादला बघितली होती. त्यानंतर ताजमहाल मला सतत बोलावतो आहे असे वाटायचे. मला शहाजहानचे प्रेम बघायला आग्र्याला जायचे होते. कोणालाही दिसू न देता मी या प्रेमाने कासावीस झालो. शहाजहान ज्या किल्ल्यातून मुमताजच्या या स्मारकाकडे ओल्या डोळ्यांनी बघत होता त्या किल्ल्यात गेलो. तो ताजमहालाकडे जिथून बघत होता ते ठिकाण बघितले. त्यावेळी मला वाटले शहाजहानचे प्रेम ताजमहाल या वास्तूतही मावत नाही. ते एकूण जगात आता व्याकूळ भिरभिरत आहे. मी या प्रेमाला वंदन केले. हे वंदन करताना माझे मन आणि डोळेही ओले झाले होते.

1991 साली मी दिल्लीला गेलो होतो. आई खूप आजारी होती. वृद्धही झाली होती. दवाखान्यात भरती केले होते. ती माझीच वाट बघत होती. घरी परतताच सरळ मेडिकलमध्ये गेलो. आईला धीर दिला. जेवू घातले. पाणी पाजले. माझी भेट झाली हे समाधान तिच्या चेहऱ्यावर होते. दुसऱ्या दिवशी तिची प्राणज्योत मालवली. तिला येरल्याला घेऊन गेलो. हा एकदीड तासाचा प्रवास अपूर्वच होता. मनाला सारख्या उकळ्या फुटत होत्या. मी मातृविहीन झाल्यानंतरचा हा प्रवास मला मातृसंस्कृती शिकवित होता. खूप मृत्यू पाहिले आयुष्यात. या मृत्यूंनी मला जीवनही शिकवले. माणूसमयतेचे मर्मज्ञानही शिकवले. निष्प्राण आईसोबत झालेला हा प्रवास मनातून कधीही मावळला नाही. माझ्या आयुष्याचे नाव मी प्रवास हेच ठेवले आहे. हा प्रवास शरीराचा आहेच पण तो मनाचा जास्तच आहे. हा प्रवास माझ्या मनाच्या निरंतर पुनर्रचनेचा आणि असत्यांची बेबंदशाही नाकारत सत्याकडे जाणाराच प्रवास आहे. हा प्रवास ‘माइल्स टु गो...’ म्हणत इथपर्यंत येईल याची कल्पनाही माझ्या प्रारंभीच्या आयुष्याला नव्हती. तो काळ प्रश्न न उगवण्याचाच काळ होता. पुढे या प्रवासात नवनवे ज्वलंत प्रश्नच उगवत राहिले. खोट्या प्रश्नांशी आणि त्याहून खोट्या उत्तरांशी हे प्रश्न युद्धच करीत आले आहेत. काळ्या विवरातून बाहेर आलेल्या माझ्या मनाच्या प्रवासात स्वल्पविराम, अर्धविराम, उद्गारचिन्हे, प्रश्नचिन्ह आणि लोपचिन्ह यांची गर्दी आहेच. बऱ्यावाईट वळणांची द्योतक असलेली ही चिन्हे विचारस्थळांसारखीच आहेत. ते पुढच्या निवडीचे संकेत असतात. ते सतर्कतेचे इशारे देत असतात आणि पुढच्या प्रवासासाठी मार्गदर्शक तत्त्वांची भूमिका करीत असतात. या तात्पर्याचे बोट धरूनच पुढला प्रवास वेगाने पुढे सरकतो. एकेका अनुभवाने मला पुढल्या प्रसंगांचे मर्म जोखण्याचा विवेक दिला. पुढच्या वळणाला कसे सामोरे जायचे ते मला प्रत्येक वळणाने शिकविले. अनुभवांनी मला वाईटपणावर मात करणारा चांगलेपणा शिकवला. या शिक्षणाला मी बिकमिंगची प्रक्रिया मानतो. प्रवासाने मला या प्रक्रियेशी जोडले. या प्रवासाने मला माणूसमयतेचे सौंदर्य शिकवले आणि या सौंदर्याने मला विद्रूपतेच्या निर्मूलनाचा ध्यास दिला. सौंदर्य आणि विदृपता, विषमता आणि समता. मुक्ततत्त्ववाद आणि मूलतत्त्ववाद हाच जीवनातला पायाभूत संघर्ष आहे हे माझ्या मनाच्या प्रवासाने मला शिकवले. भेदभावातीत माणूस हा ध्यास मला दिला, माझ्या जीवनाच्या अकल्पित प्रवासात याहून मोठी गोष्ट मला दुसरी दिसली नाही. ■ ■

गुलामीच्या मानसिकतेपासून मुक्तीची वाटचाल - कर्नल राजू पाटील (नि.) लिखित आत्मविश्वास वाढवणारे प्रेरणादायी पुस्तक

आत्मविश्वास प्रभुत्व

आपल्या समाजातील वंचित घटकांनी हजारो वर्षांपासून उपेक्षा, दारिद्र्य आणि अन्याय सहन केला आहे. या दीर्घकालीन संघर्षाचा प्रभाव केवळ जीवनशैलीवरच नाही, तर मानसिकतेवरही खोलवर झाला आहे. अनेकांनी आपले दुःखमय जीवनच आपले नशीब मानले आणि हेच जीवनपद्धती म्हणून स्वीकारले.

आज जरी ग्रामीण किंवा वंचित पार्श्वभूमीतील तरुण चांगल्या महाविद्यालयांमध्ये शिक्षण घेत असतील किंवा सन्माननीय नोकऱ्या मिळवत असतील, तरी त्यांच्या मनात पूर्वजांच्या दुःखाची सावली सतत भिरभिरत असते. त्यांना कायम असे वाटत राहते की आपण या वातावरणात बसत नाही, किंवा आपण इतरांइतके योग्य नाही. ही भावना 'हीनगंड' (inferiority complex) म्हणून ओळखली जाते – एक अशी मानसिक स्थिती जी व्यक्तीच्या आत्मविश्वासावर आघात करते, त्याच्या क्षमतेला दडपते आणि त्याला स्वतःपासूनच दूर करते. काही वेळा ही भावना एवढी तीव्र होते की विद्यार्थी शिक्षण अर्धवट सोडून देतात, नोकऱ्या सोडतात किंवा आत्महत्येसारखे टोकाचे निर्णय घेतात.

या गंभीर समस्येवर उपाय म्हणून कर्नल राजू पाटील (नि.) यांनी एक अत्यंत प्रभावी आणि वैज्ञानिक दृष्टिकोनातून लिहिलेले पुस्तक प्रकाशित केले आहे – 'आत्मविश्वास प्रभुत्व'. हे पुस्तक केवळ प्रेरणादायक नाही, तर वास्तविक जीवनातील अनुभव, मानसशास्त्रीय विश्लेषण आणि व्यवहार्य उपाय यांचा समावेश असलेले एक मार्गदर्शक आहे. हे पुस्तक हीनगंड का निर्माण होतो, तो कसा कार्य करतो, आणि तो दूर करण्यासाठी काय करता येईल याची सखोल माहिती देते. ग्रामीण भागातील, वंचित आणि आत्मविश्वास गमावलेल्या तरुणांसाठी हे पुस्तक विशेषतः उपयुक्त आहे.

आजच्या युगात केवळ शैक्षणिक पात्रता पुरेशी नाही. तरुणांनी आत्मविश्वासाने निर्णय घेणे, धोके पत्करणे आणि सकारात्मक विचारसरणी ठेवणे आवश्यक आहे. आपल्या समाजातील युवकांचा मनाचा किल्ला बळकट करण्यासाठी हे पुस्तक एक पाऊल आहे.

'आत्मविश्वास प्रभुत्व' हे पुस्तक आत्म-संशय, कमी आत्मसन्मान आणि पिढ्यानपिढ्या समाजाने रुजवलेला हीनगंड यांच्यावर मात करण्यासाठी तयार केलेले प्रभावशाली स्वयं-सहाय्य मार्गदर्शक आहे. कर्नल राजू पाटील (नि.) यांनी लिहिलेल्या या पुस्तकात वास्तव जीवनातील अनुभव, मानसशास्त्रीय अंतर्दृष्टी, आणि व्यावहारिक उपाय यांचा संगम आहे. हे

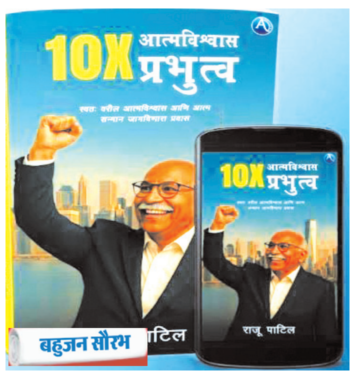

पुस्तक विशेषतः वंचित समुदायातील तरुणांना त्यांच्या खऱ्या क्षमतेची जाणीव करून देऊन, आत्ममूल्य परत मिळवण्यास आणि आत्मविश्वास निर्माण करण्यास मदत करते. हे केवळ प्रेरणा देणारे पुस्तक नाही, तर स्वतःचे जीवन आत्मबळ, धैर्य आणि उद्देशाने बदलण्यासाठी एक आवाहन आहे. तरुण पिढी आत्मविश्वासाने भरलेली, सकारात्मक विचार करणारी आणि समाजाच्या प्रगतीसाठी योगदान देणारी व्हावी, यासाठी हे पुस्तक एक छोटंसे पण ठोस पाऊल आहे. हे पुस्तक Amazon व Flipkart वर Paperback आणि E-book स्वरूपात उपलब्ध आहे. तसेच इच्छुक थेट लेखकाकडूनही 9970119716 या नंबरवर मेसेज पाठवून खरेदी करू शकतात. आपला अभिप्राय, प्रोत्साहन व सहकार्य यांचे आम्ही स्वागत करतो. ■ ■

– संपादक

डॉ. सुरेश खोब्रागडे यांच्या 'मी माझ्या देशाच्या शोधात' या एकपात्री प्रयोगाविषयी

'मी माझ्या देशाच्या शोधात' हे प्रा. डॉ. सुरेश दयाराम खोब्रागडे यांचे लिखित, दिग्दर्शित नाटक ते स्वतः सादर करतात. प्रारंभी 'मेड इन इंडिया' या नावाने ते प्रयोग सादर करायचे. परंतु त्या नावाची एक कादंबरी असल्याचे लक्षात आल्यानंतर त्यांनी त्याचे नाव बदलून 'मी माझ्या देशाच्या शोधात' असे नाव ठेवले. आज त्या नाटकाचे देशातील दोन राज्यात 107 प्रयोग सादर झाले आहेत.

या प्रयोगात एक कथानक आहे. राजा भारतीय नावाचा एक तरुण स्वतःचे गरिबीतले फुटपाथवरचे जीवन जगता जगताच देशाची काळजी वाहतो. बूटपॉलिश करता करता बऱ्याच लोकांशी संवाद साधत जातो. तिथे फातिमा नावाची एक मुस्लिम तरुणी आहे. ती त्याच्यावर प्रेम करते. त्याला एक दिवस त्याची जात विचारते. तो आपली जात फक्त भारतीय सांगतो. त्याला भारतातील जातीव्यवस्था नष्ट करायची आहे. लोकांच्या मनामनातील जात त्याला पुसून टाकायची आहे. बळजबरीने पळवून नेऊन त्याला तिच्याशी लग्न करायचे नाही तर समाज मान्यतेने त्याला लग्न करायचे आहे. अशी ही परिवर्तनवादी व्यवस्था निर्माण करण्याची त्याची धडपड आहे. या प्रयोगात नेपथ्य आहे. रंगमंचावर फुटपाथ आहे. फुटपाथवर एका बाजूला चिंत्याचा पानठेला आहे. मगनबाईची एस.टी.डी.आहे. तिथे राजा भारतीयाला फोन येतात. गावाकडून त्याचा मित्र प्रकाशचा फोन येतो आणि देशातील एकूणच गाव नुसत्या फोनवरच्या संवादातून प्रेक्षकांच्या समोर उभा होतो. ग्राम स्वच्छता, शेतकऱ्यांची आत्महत्या, गरिबी अशा सगळ्या गोष्टी फोनवर ऐकून लोक अस्वस्थ होतात. त्यातील काव्यात्मक आविष्कार रसिकांना मनापासून आवडतो. उपरोध आणि उपहासाचा आधार घेऊन समाजातील ज्वलंत प्रश्नांवर इथे भाष्य केले जाते. हा एक प्रकारचा लाईव्ह टेलिकास्ट असा प्रयोग आहे. थोर पुरुषांनी राष्ट्रासाठी जे स्वप्न बघितले त्याची पूर्तता होत नसल्याचे बघूनच या नाटकाची निर्मिती झाली. फोनवरचे संभाषण संपल्यानंतर 'जय भारत' म्हणून फोन ठेवला जातो. जय भारत हाच एक संदेश लेखकाला तिथून द्यायचा आहे. जात, पंथ, संप्रदाय आणि धर्मापेक्षा राष्ट्र आणि राष्ट्रधर्मच मोठा आहे हे त्यांना तिथून सूचित करायचे आहे. देशातील स्त्रियांवरील अत्याचार, बेरोजगारी, व्यसनाधीनता, शेतकऱ्यांचे प्रश्न, ग्रामीण भागातील समस्या अशा अनेक गोष्टींवर इथे मार्मिक भाष्य केले आहे. फोफावणारी भांडवलदारी व्यवस्था, भोंदूबाबांचे फुटलेले पेव, खाजगीकरण, उदारीकरण आणि जागतिकीकरणाचे परिणाम अशा अनेक गोष्टीतून उद्भवणारे ज्वलंत प्रश्न घेऊन त्या नाटकात डॉ. सुरेश खोब्रागडे यांनी भाष्य केले आहे.

समीक्षा

दिनेश कोटांगले
मो. 9834492541

समाजातील अंधश्रद्धेवरही इथे मूलभूत स्वरूपाचे चिंतन केल्या गेले आहे. आंतरजातीय विवाहाचा पुरस्कार करणारा हा प्रयोग त्यातील कथा, काव्य, नाट्यात्मक-कलात्मक संवाद, साहित्यिकांचे काव्य अशा अनेक संमिश्रनातून विविध विदारक परिस्थितीवर ताशेरे ओढत जवळपास दीड तास सतत रसिकांना खिळवून ठेवल्या जाते. युवकांना प्रेरणा देणारा हा प्रयोग असून त्यांच्यात सकारात्मकता निर्माण करून राष्ट्रहिताचे बीज पेरण्यासाठी हे नाटक महत्वपूर्ण असे आहे. हिंदू-मुसलमान यांच्यातील दरी दूर करून सामाजिक आणि आर्थिक समता प्रस्थापित करण्यासाठीची लेखकाची इथे धडपड पाहायला मिळते. अशा सर्व समाजहितकारक गोष्टींवर या नाटकातील नायक राजा भारतीय प्रकाश टाकत जातो. शेवटी पोलीस येतात आणि फुटपाथवरचे त्याचे अतिक्रमण हटवितात. हतबल झालेला हा नायक निराश न होता आपले सामानसुमान घेऊन आणि हातात तिरंगा घेऊन तिथून बाहेर पडू लागतो. डॉ. सुरेश खोब्रागडे यांचा अभिनय, त्यातील नेपथ्य आणि समाजातील समकालीन प्रश्नांवरील विदारक भाष्य, प्रभावी काव्यात्मक कथानक यामुळे प्रयोगानंतर रसिक कमालीचे अस्वस्थ होतात. पडदा सरकू लागतो, मंदगतीने राष्ट्रगीत सुरू राहते. ■ ■

परदेशात एम. बी. बी. एस., 'स्वप्न नव्हे सत्य'

मी आजवर अनेक देशातील वैद्यकीय शिक्षणाबाबत माहिती घेतली. परदेशातील या वैद्यकीय शिक्षणाचा लाभ सर्वसामान्यांना घेता यावा, या उद्देशाने दरवर्षी मी ही माहिती ईतरांना विनामूल्य देत असतो. ज्यांची बेताची आर्थिक परिस्थती असेल विशेषतः एससी, एसटी व ओबीसी प्रवर्गातील एमबीबीएसचे स्वप्न बघणाऱ्या विद्यार्थ्यांला देशातील वैद्यकीय महाविद्यालयामध्ये प्रवेश घेण्याचे आवाहन करीत आहे. अधिक माहिती 9370061677 या दुरध्वनी क्रमांकावर संपर्क साधु शकता. विदेशात वैद्यकीय शिक्षण घेणे हल्ली सहज झाले असून, हजारों भारतीय विद्यार्थी या संधीचा लाभ घेत आहेत, विशेषतः जगातील अनेक ख्यातनाम देशात भारतीय विद्यार्थी एमबीबीएसची पदवी घेऊन मायदेशी परतले आहेत. परदेशात वैद्यकीय क्षेत्रात प्रवेशासाठी जीवघेण्या स्पर्धा नसून, आर्थिक बाबदेखील सर्वसामान्य पालकांच्या खिशाला परवडणारी आहे.

विनामूल्य मार्गदर्शनाचा सेवाभावी उपक्रम. एमबीबीएस करायचे ? तर चला विदेशात! जागतिकस्तरावर अव्वल दर्जा असलेल्या वैद्यकीय महाविद्यालयांत सहज प्रवेश.

वैद्यकीय शिक्षणाकडे विद्यार्थ्यांचा अधिक कल आहे. परंतु, भारतात एमबीबीएसच्या जागा अल्प आहेत. देशात एमबीबीएसच्या एकूण एक लाख बारा हजारांच्या जवळपास जागा असून, यासाठी यंदा सरासरी बावीसलाख विद्यार्थी परिक्षेला बसले होते. तर जवळपास बारा लाख विद्यार्थ्यांनी निटच्या परीक्षेत आवश्यक ते मार्क मिळवले. या परिक्षेची तयारी करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना महागड्या शिकवणीपासून तर पूर्व परीक्षेपर्यंतचा पर्यंत भरपूर खर्च करावा लागतो. समावेश आहे. पण परीक्षा पास होऊनही जागेच्या कमतरतेमुळे बहुसंख्य विद्यार्थ्यांना प्रवेशापासून वंचित राहावे लागते. याचा परिणाम विद्यार्थ्यांच्या मानसिकतेवर तर होतोच; नैराश्यही वाट्याला येते आणि पालकही आर्थिक बाबीने डबघाईस येतात. पुढच्या वर्षासाठी तयारी करायची तर पुन्हा एबीसीडीपासून सुरूवात करावी लागते. ही तयारी अनेक पालकांना परवडणारी नसते. तेव्हा नाईलाज होतो. ज्यांना मेरीटनुसार एमबीबीएससाठी प्रवेश मिळाला नाही त्यांना डोनेशनची तयारी करावी लागते. डोनेशनदेखील सर्वसामान्य पालकांच्या आवाक्याबाहेर असते. शिवाय शिकवणीचा तसेच परीक्षेच्या तयारीसाठी वेगळा खर्च, अशी देशातील वैद्यकीय शिक्षणाची स्थिती आहे.

दरम्यान, जगातील रशिया, जॉर्जीया, किर्गिझस्तान, कझाकीस्तान, नेपाळ आणि चीन अर्थात चायना या देशासह ईतरही देशांनी गुणांची स्पर्धा जास्त नाही. एससी, एसटी, ओबीसींना बारावीच्या परिक्षेत मेडिकल ग्रूपच्या विषयात साधारणपणे पंचेचाळीस टक्के मार्क हवे तर ओपन कॅटेगरीला साधारणपणे पन्नास टक्के गुण आवश्यक आहेत. तसेच निटच्या परिक्षेत, एससी, एसटी, यांना एकशे पंधराच्यावर गुण आवश्यक आहेत. तर खुल्या प्रवर्गाला साधारणपणे एकशे पंचेचाळीसच्या वर गुण पाहिजेत. परदेशात कोणत्याही विद्यापीठात डोनेशन लागत नाही. विविध देशातील वैद्यकीय महाविद्यालये जागतिक क्रमवारी आणि गुणवत्तेत अव्वल आहेत. या देशात वैद्यकीय शिक्षण इंग्रजी भाषेतूनच दिले जात असल्याने भाषेची मुळीच अडचण नाही. भारतातील व तेथील वैद्यकीय कोर्स सारखाच असुन आपल्या देशातही त्याला मान्यता आहे त्यामुळे आता जगभरात कोठेही वैद्यकीय शिक्षण अर्थात एमबीबीएस होता येऊ शकते.

सर्वसुविधा उपलब्ध :-

परदेशात वैद्यकीय शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थाकरिता सर्वसुविधा उपलब्ध आहेत. विद्यार्थाची सुरक्षा, निवासाची सोय, अत्याधुनिक वसतिगृह, आरोग्य सुविधा महाविद्यालय परिसरात भारतीय भोजनालय, स्वतंत्र किचनची व्यवस्था, तसेच आर्थिक व्यवहाराची सुलभ व्यवस्था तर काही महाविद्यालयांमध्ये जीम, ब्युटीपार्लर, डिपार्टमेंटल स्टोअर्स तसेच विविध खेळांची क्रीडांगणे आहेत. अभ्यासासाठी स्टडीरूम, लायब्ररी असून, महाविद्यालयाद्वारे शिक्षणातून तयारी करून घेतली जाते. पाल्यांशी संपर्कासाठी मोबाईल, वॉटसअप, ट्विटर व व्हीडीओ कॉलची सुविधा उपलब्ध आहे.

दोन्हीकडे अर्ज करू शकता :-

भारतामध्ये तसेच परदेशात एकाचवेळी अर्ज करता येतो. त्यामुळे भारतात प्रवेश निश्चित झाला नाही तर परदेशाचा पर्याय शिल्लक राहतो. तथापि, परदेशात प्रवेश निश्चित करण्यासाठी लवकरात लवकर अर्ज प्रक्रीया करणे गरजेचे आहे. परदेशात वैद्यकीय शिक्षणासाठी वार्षिक फी दोन लाख रूपयांपासून सुरू होते तर तीन ते साडेतीन लाख शुल्क असलेल्या महाविद्यालयांमध्ये वसतिगृहाची व्यवस्था आहे. परदेशात वैद्यकीय शिक्षणासाठी शिष्यवृत्तीची सुविधा उपलब्ध आहे. विषयातील प्राविण्य हे शिष्यवृत्तीचे निकष आहेत. यामध्ये अनेक विषयात प्राविण्य असेल तर त्यानुसार शिष्यवृत्ती देण्यात येते. त्यामुळे शिक्षण शुल्कातही विद्यार्थ्यांना दिलासा मिळू शकतो.

एमसीआयची परीक्षेसाठी अनेक संधी :-

परदेशातून एमबीबीएसची पदवी घेऊन परतल्यानंतर विद्यार्थाला मेडिकल कॉन्सिल ऑफ इंडिया (एमसीआय) ची FMGE (Foreign Medical E&am) परीक्षा द्यावी लागते. या परीक्षेत 300 पैकी 150 गुण असले तरी उत्तीर्ण समजण्यात येते. ही परीक्षा एमबीबीएसच्या अभ्यासक्रमावरच आधारीत आहे. ही परीक्षा पास होईपर्यंत विद्यार्थांना अनेक संधी देण्यात येतात. त्यामुळे या परीक्षेची अकारण पसरवली जात असलेली भिती निरर्थक आहे.

गुगलवर माहिती उपलब्ध :-

जगातील वल्ड रँकींगच्या मेडिकल कॉलेजची माहिती गुगलवर (इंटरनेट) उपलब्ध आहे. सर्च करा आणि देश व मेडिकल कॉलेज निवडा. ज्या संस्थेमार्फत प्रवेश घ्यायचा त्यांच्याकडे कागदपत्रांची पुर्तता करा. परदेशात जाण्याकरिता लागणारे पासपोर्ट, व्हीजा, आदी प्रक्रीया संस्था उपलब्ध करुन देते. त्यामुळे विदेशात शिक्षण घेणे अगदी सहज व सोपे झाले आहे. माझ्या दोन्हीही मुलींनी परदेशातुनच एमबीबीएसचे शिक्षण घेतले आहे. ही माहिती विद्यार्थी व पालकांना व्हावी. या उद्देशाने कोणतेही शुल्क न आकारतां गेल्या तेरा वर्षापासुन मी हा सेवाभावी उपक्रम राबवत आहे. आपणालाही काही माहिती हवी असल्यास विनामुल्य सेवा प्रदान करण्यात येईल. आपणही या संधीचा लाभ घ्या आणि हा मेसेज जास्तीत जास्त फॉरवर्ड किंवा शेअर केल्यास ईतरांनाही त्याचा लाभ होऊ शकतो. धन्यवाद ! ■ ■

ॲड. अनंत खेळकर
मो. 9370061677

पुरुषोत्तम संबोधी लिखित 'धम्मक्रांतीची वाटचाल आणि प्रदूषणे' हा ग्रंथ सुक्ष्मपणे वाचला. काही निरिक्षणे मी थोडक्यात मांडण्याचा प्रयत्न करत आहे. प्रस्तुत लेखक हे समता सैनिक दलाचे वरिष्ठ कार्यकर्ता असून ॲड. विमलसूर्य चिमणकर यांच्या तालमीत तयार झालेले बुद्धिप्रामाण्यवादी अभ्यासक आहेत. त्यांच्या लेखनाला आंबेडकरी आंदोलनाची तीव्र धार आहे. म्हणून निर्भयपणे विचार मांडण्याची प्रचंड क्षमता त्यांच्या लेखनात असते.

धम्मक्रांतीची वाटचाल आणि प्रदूषणे : एक वैचारिक शस्त्रक्रिया

'धम्मक्रांतीची वाटचाल आणि प्रदूषणे' हा ग्रंथ म्हणजे वैचारिक शस्त्रक्रियेची एक जीवंत प्रयोगशाळा आहे. लेखक त्यांच्या मनोगतात लिहितात, 'लेख लिहितांना एखाद्या व्यक्तीचे विचार खोडून टाकणे मला जास्त आवडते. त्या करीता वाचन आणि अभ्यास जास्त करावा लागतो. या क्षेत्रात राजा ढाले सगळ्यात प्रभावी लेखक होते. विरोधकांना नामोहरम करण्याची त्यांची पद्धती फारच जबरदस्त होती. 'धम्मलिपी' मधून त्यांनी मोठमोठ्या प्रतिक्रांतीवादी लेखकांना लोळवून टाकले.' ही प्रस्तूत लेखकाची वैचारिक पार्श्वभूमी आहे. कारण लेखकाचा प्रारंभिक वैचारिक प्रवासच चळवळीतून झाला आहे.

विजयादशमीच्या दिनी 1956 ला नागपूरच्या पवित्र दीक्षाभूमीवर एक अभूतपूर्व रक्तविरहित धम्मक्रांती डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी घडवून आणली. तेंव्हा धम्म निर्भेळ परिशुद्ध होता. त्याहीपूर्वी धम्मदीक्षित झालेले भंते डॉ. भदंत आनंद कौसल्यायन हे पारंपरिक भिक्खूंच्या परिवेषातील होते, परंतु डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या प्रभावाने ते विवेकवादी वैज्ञानिक दृष्टी असलेले भंते म्हणून त्यांची वैश्विक ओळख राहिली. परंतु नंतरच्या काळात मात्र प्रदूषणे निर्माण झाली, त्याची चिकित्सा लेखकाने या ग्रंथातून अतिशय अभ्यासपूर्ण पद्धतीने केली आहे. त्या संदर्भात प्राचीन आणि वर्तमान काळातील धम्मासंदर्भात स्वतः लेखक म्हणतात, 'बुद्ध हयात असेपर्यंत धम्म शुद्ध स्वरूपात होता. नंतर हीनयान, महायान, तंत्रयान, वज्रयान या सारखे पंथ निर्माण होऊन प्रदूषण वाढले. 14 ऑक्टोबर 1956 ला डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी दिलेला धम्म सुद्धा निर्भेळ होता. नंतर गोयंकाचा विपश्यना पंथ, संघरक्षित यांचा ध्यान धारणा पंथ निर्माण झाला. मधेच ओशोही आले. तसेच पारंपरिक धम्मातून ड्रॅगन पॅलेस टेम्पल, सिंदपूरीचा विहार सुद्धा निर्माण झाले. धम्मात निर्माण होणारे प्रदूषण थांबले पाहिजे. सत्तावीस बद्धांची संकल्पना सुद्धा मांडण्याचा प्रयत्न होत आहे. या सगळ्यांवर उपाय म्हणजे 'दि बुद्धा अँड हिज धम्मा' या ग्रंथाचा जगभर प्रसार झाला पाहिजे.'

वरील संकल्पना प्रकरण दोन या ग्रंथाची मध्यवर्ती संकल्पना स्पष्ट करते, असे निदर्शनास येते. तेथे 'परंपरागत धम्म आणि जागृत विशुद्ध धम्म'मध्ये लेखकाने अतिशय विस्तृत आणि अभ्यासपूर्ण पद्धतीने विचार व्यक्त केले आहे. सुरुवातीलाच स्पष्ट करतांना ते लिहितात, 'दि. 26 मे 1950 रोजी 'टेम्पल ऑफ दि ट्रूथ' नावाच्या बुद्ध विहारात सिलोन बुद्धिस्ट काँग्रेस'च्या वतीने सिलोनची जुनी राजधानी कॅण्डी येथे 'जागतिक बौद्ध परिषद आयोजित करण्यात आली होती. या परिषदेस 27 देशांचे बुद्धधर्मीय प्रतिनिधी उपस्थित होते. त्यामध्ये भारताचे कायदेमंत्री डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर सुद्धा उपस्थित होते. या परिषदेत बुद्ध धम्माचे पुनरुज्जीवन संदर्भात चर्चा झाली. जागतिक मैत्री संबंधीचा ठराव परिषदेने मंजूर केल्यानंतर डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे भाषण झाले. जगातील बुद्धधर्मीय प्रतिनिधिंना उद्देशून डॉ. बाबासाहेब म्हणाले, 'बुद्ध धर्म जागृत आहे की तो केवळ परंपरागत आहे, हे पाहण्याचाही आपला हेतू आहे. तसेच, मूळ तत्वांशी विसंगत अशा श्रद्धांनी बुद्धधर्मीय लोक कितपत ग्रासले आहेत आणि मूळ शुद्ध स्वरूपात तो धर्म कितपत राहिला आहे, हे सुद्धा पहावे.'

ॲड. गौतम खरतडे,
मो. 8668635167

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे हे विचार धम्मक्रांतीच्या सहा वर्षांपूर्वी व्यक्त केलेले विचार आहेत. त्यामुळे डॉ. बाबासाहेबांची धम्माच्या संदर्भात असलेली वैज्ञानिक दृष्टी लेखक अधिक विस्ताराने लिहितात. वर्तमानकाळात धम्मात प्रदूषण झाले आहे. अशावेळी बुद्धाचा विचार आणि धम्म निर्भेळ आणि परिशुद्ध रहावा, त्या आवरणात आणि आवर्तनात फसू नये, तसेच चळलळीला निर्भेळ आंबेडकरी विचारांची गती प्राप्त व्हावी, हा लेखकाचा दृष्टिकोण प्रस्तुत पुस्तकात प्रतिबिंबित झाला आहे. धम्मक्रांती आणि प्रतिक्रांती ही सामाजिक दृष्टिकोनातून अंतर्बाह्य स्वरूपाची आहे असे लेखक नमूद करतात. संविधानाला अभिप्रेत असणारी समताधिष्ठित समाजव्यवस्था निर्माण करणारी 1956 ची धम्मक्रांती होती. स्वजात वर्चस्वासाठी जुन्याच वर्णव्यवस्थेत राहून धम्मक्रांतीला विरोध करणारे सुध्दा प्रतिक्रांतीवादी ठरतात, असा लेखकाचा निष्कर्ष आहे. म्हणून ते डॉ. आ. ह. साळुंखे, प्रा. मा. म. देशमुख, जेष्ठ विचारवंत नरहर कुरूंदकर इत्यादी विचारवंतांच्या विचारांची साधार अभ्यासपूर्ण चिकित्सा करतात आणि वाचकांना नव्या पद्धतीने विचार करायला प्रवृत्त करतात. असे असतांना हनुमंतराव उपरे, संदीप उपरे, जैमिनी कडू यांच्या वैचारिक भूमिकेचे स्वागत करतांना सुद्धा ते दिसतात. त्यामध्ये मूलनिवासीवादाची सुद्धा चिकित्सा केली आहे. प्रस्तुत ग्रंथाला प्रसिद्ध प्रखर आंबेडकरी विचारवंत डॉ. एन. व्ही. ढोके यांची अभ्यासपूर्ण प्रस्तावना लाभली आहे आणि ब्लर्बमध्ये समता सैनिक दलाचे केंद्रीय संघटक मार्शल सुनील सारिपुत्त यांनी महत्वपूर्ण विचार मांडले आहेत. मी जास्त लिहिण्यापेक्षा वाचकांनी ते वाचल्यास त्यातील व्यापकता लक्षात येईल. सम्यक विचारमंथन घडवून आणण्याची ऊर्जा असलेले प्रस्तुत लेखन आहे. लेखक हे मूळात लढाऊ बाण्याचे आणि वैचारिक युद्धात हार न माणणारे आहेत, त्यामुळे प्रचंड ताकतीने लिहिलेला हा ग्रंथ आहे, एवढे नक्की मी स्पष्ट करू इच्छितो.

धम्मक्रांतीची वाटचाल आणि प्रदूषणे (वैचारिक)
लेखक - पुरुषोत्तम संबोधी (मो.9422803760)
प्रकाशन- समता संगर प्रकाशन, नागपूर
पृष्ठे - 240
सहयोग राशी रु 250/- ■ ■

काव्यफुले
संयोजक : प्रा. भीमराव गायकवाड
मो. 9822507225
बहुजन सौरभ

सातबारा

आला बराच होता तोट्यात सातबारा
लटकून काल मेला, फासात सातबारा
नियमानुसार जर का मालास भाव असता
बुडला कधीच नसता कर्जात सातबारा
केली न कर्जमाफी, येथील शासनाने
पडला गहाण माझा स्वस्तात सातबारा
शेतात जात नाही ती सून सासरी जर
अडसर हवा कशाला लग्नात सातबारा
भाऊ ह्यात नाही, अन् माय बाप गेले,
पडला पडीक आता, गावात सातबारा
खर्चात वावराच्या, सोने गहाण पडले
दुष्काळ सावटाने, गोत्यात सातबारा

- अरूण विघ्ने

मन शुद्ध करण्यास

आषाढ मासी सुरू होई वर्षावास
घ्यावया अनुभूती धम्माची हमखास
जाऊनी बुद्ध विहारी वंदांवे 'तथागतास '
'मन' शुद्ध करण्या बुद्धाचा मार्ग हमखास...1...
गावकरी उपासक एकत्र यावे
श्रामनेर भिक्खू संघास आमंत्रित करावे
ठेवुनी उपोसत 'धम्म' श्रवण करावे
माणसा तू 'नीतिमान' व्हावे..2...
दान करावे धम्म मार्ग क्रमनास
विहारी असू द्यावे 'चैतन्याचा' वास
उपासकांना भिक्खू - श्रमनाचा सह्वास
तथागताची होईल 'करुणा' हमखास...3..
'पुन्हा जन्म नाही' जे मिळेल ते याच जन्मात
कशाला असूचितेचा वा धनाचा साठा करता
'जग' सोडताना जावे लागणार खाली
'शील' मार्गाने होई कल्याण याच जन्मात...4...

- इंजि. शुद्धोधन बडवणे

चंदेरी स्वप्नांच्या......

वातावरण झाले गढूळ
आले सर्वत्र मळभ !
कळत नाही काही
काय आहे सुलभ..
स्वप्नं दाखविले जातात
मोठ मोठे करण्याचे !
भास आभासाच्या जगात
केवळ नेऊन बसवायचे..
बोलले सांगितले तसे
काहीच नसते !
मधुर शब्दांचा खेळ
असेच फसवे असते..
माणसांच्या भावनांशी
असाच चालला खेळ !
चंदेरी स्वप्नांच्या दुनियेत
सत्याचा बसत नाही मेळ...

- अनिल दाभाडे

गुरू पौर्णिमा/ आषाढी पौर्णिमा

शुभ दिन आषाढी पौर्णिमा
भगवान बुद्धांच्या जीवनात
दिले ज्ञानरूपी दिवे शिष्या
उजळल्या वाटा तिमिरात
नृप शुद्धोदन तडपे पुत्रास
घडे महामायेचा सह्वास
राणी महामाया ही गर्भवती
हाच मान्य गर्भ मंगल दिस
भारद्वाज ऋषीच्या आश्रमी
प्रवज्जा घेताच केश कर्तन
काषाय वस्त्र हाती भिक्षापात्र
अनुसरले आध्यात्मिक वर्तन
गौतमाने केला गृहत्याग आज
महानिभिष्क्रमण दिन ख्याती
धम्म उपदेश शिष्यांना देताच
धम्म उदय दिन सारे उच्चारती
वर्षवासाचा आरंभ शुद्ध तन मन
आषाढी पौर्णिमेच्या ह्याच दिनी
धम्मचक्र प्रवर्तन सुत्ताचे पठण
शिष्यासमोर केले तथागतांनी
प्रथम वर्षवास सारनाथ प्रदेशी
बुद्ध उपासना वैशालीला अंती
साठ भिक्षु संघ ज्ञानी स्थापीला
शेहेचाळीस उपवासाने महंती
गाय देशी पिंपळाखाली ध्यानात
दिव्य ज्ञान दृष्टी गौतमा लाभले
राजपुत्र सिद्धार्थ गौतमाचे रूपांतर
सम्यक संबुद्धात पौर्णिमेला झाले.

- डॉ. शील बागडे

पाऊस राजा

तुनं बी, पावसा राजा,
कमाल आता लईच केली
घाबरगुंडी साऱ्यायची,
उडवून तुवा आता दिली
शयरातले रस्ते माह्या,
नदी-नाले करून टाकले
चौका-चौका मधी जलमय,
तलाव तुनं करून टाकले
रस्ते उखडून शहर तुनं,
खड्डेबाज बनवून टाकलं
पालिकेच्या कामाचं तुनं,
पितळ सारं उघडं पाडलं
शाळेच्या मैदानाचं,
पार तळं करून टाकलं
पोरायले शाळेच्या तुवा,
बुट्टी माराले आता लावलं
झोपडीत राह्यणारे बिचारे,
रात्री निसते जागत होते
हातात घेऊन छत्री बापडे
घरामंदी बसले होते
धंदेवाईक फुटपाथ वरती,
आशा लावून बसले होते
आतातरी पडन उघाड,
वाट पहात बसले होते
पोशिंदा जगाचा ह्या,
खूष लई झाला होता
पेरणीसाठी उघाडीची,
वाट तो पाहत होता
काई बी म्हण पावसा तुनं,
एक गोष्ट चांगली केली
अडचण पाण्या-पावसाची,
तुवा आता दूर केली

- चंद्रकांत सावळकर
मो. 9922368852

बहुजन सौरभ
BAHUJAN SAURABHA

राज्य कर्मचाऱ्यांच्या सेवानिवृत्तीचे वय वाढवा

डॉ. आंबेडकर एम्प्लॉइज असोसिएशनची मागणी

नागपूर : केंद्र सरकारच्या धोरणानुसार सध्या केंद्र सरकारी कर्मचाऱ्यांची सेवानिवृत्ती वयोमर्यादा 60 वर्षे आहे. सेवानिवृत्तीचे हे वय अनेक राज्यांनीदेखील स्वीकारले आहे. याच धर्तीवर महाराष्ट्रातील कर्मचाऱ्यांच्या निवृत्तीचे वय -58 वरून 60 वर्षे करण्यात यावे, अशी मागणी डॉ. आंबेडकर एम्प्लॉइज असोसिएशनने मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांच्याकडे केली आहे. सध्या महाराष्ट्रातील राज्य सरकारी कर्मचाऱ्यांची सेवानिवृत्ती वयोमर्यादा 58 वर्षे आहे. तर केंद्र सरकार आणि मध्य प्रदेश, छत्तीसगड, आंध्र प्रदेश, केरळ या राज्यांमध्ये ती 60 वर्षे किंवा त्याहून अधिक आहे. उदाहरणार्थ, मध्य प्रदेश आणि छत्तीसगड या राज्यांमध्ये ही मर्यादा 62 वर्षांपर्यंत वाढवण्यात आलेली आहे. अनेक राज्ये अनुभवी कर्मचाऱ्यांना दीर्घकाळ सेवेत ठेवून प्रशासनिक गरजांची पूर्तता करत आहेत. महाराष्ट्रातील कर्मचाऱ्यांच्या निवृत्तीच्या वयात वाढ केल्यास त्यांच्या कौशल्य व अनुभवाचा उपयोग प्रशासनाला होऊ शकतो. दोन वर्षांनी वाढलेली सेवामुदत कर्मचाऱ्यांना अधिक उत्पन्न मिळवून देईल, ज्यामुळे निवृत्तीनंतरचे जीवन अधिक सुरक्षित होईल. केंद्र सरकारप्रमाणे सेवानिवृत्ती वयोमर्यादा निश्चित केल्यास राज्य व केंद्र सरकारी कर्मचाऱ्यांमध्ये समानता दिसून येईल. अनुभवी कर्मचाऱ्यांची सेवा सुरू राहिल्याने वारंवार होणाऱ्या सेवानिवृत्त्यांमुळे येणाऱ्या अडचणी कमी होतील. महाराष्ट्र राज्य गट-अ अधिकाऱ्यांच्या संघटनेनेही ही मागणी पुढे मांडलेली आहे. राज्यातील सात लाख 17 हजार मंजूर पदांपैकी 35 टक्के पदे रिक्त आहेत. त्यामुळे कुशल मनुष्यबळ सेवेत ठेवणे अत्यंत गरजेचे आहे. या सर्व पार्श्वभूमीवर राज्य सरकारने सेवानिवृत्तीचे वय 60 वर्षे करावे, याकडे संघटनेचे अध्यक्ष संजय थूल यांनी लक्ष वेधले आहे.

बुद्धभुमी महाविहार येथे वर्षावास उत्सव साजरा

नागपूर : डॉ. भदन्त आनंद कौसल्यायन व डॉ. भदन्त सावंगी मेधंकरद्वारा संस्थापित बौद्ध प्रशिक्षण संस्थान बुद्धभुमी महाविहार कामठी रोड येथे संस्थानचे अध्यक्ष पुज्य भदन्त सत्यसिल महास्थविर यांच्या मार्गदर्शनात व सचिव भदंन्त प्रज्ञाज्योती महास्थविर सहसचिव भदंन्त सिवनी बोधानंद महास्थविर भदन्त अश्वघोष महास्थविर भीक्खु यश व श्रामणेर संघाचे उपस्थितीत वर्षावास सुरु करण्यात आला. बोधिपुजा परित्त संज्झायन धम्म देसना भीक्खु संघास भोजन दान, संघ दान करण्यात आले. उपासक-उपासिका यांचे करीता सामुदायिक भोजन देण्यात आले. उपरोक्त कार्यक्रमाला मोठ्या संख्येने उपासक-उपासिका उपस्थित होते.

या महाविहारात विविध धार्मिक कार्यक्रम संपन्न करण्यात येतात. आर्थिक दुर्बल विद्यार्थ्यांना श्रामनेर बनवून त्यांच्या शैक्षणिक विकासासाठी विविध उपक्रम राबविण्यात येतात, असे संस्थानचे विश्वस्त भदंन्त नाग दिपंकर महास्थविर यांनी सांगितले.

अस्मिता बुद्ध विहार नरेंद्र नगर येथे वर्षावास प्रारंभ

नागपूर : अस्मिता सांस्कृतिक बहु. संस्था अस्मिता बुद्ध विहार नरेन्द्र नगरच्या वतीने अस्मिता बुद्ध विहारात डॉ. अशोकानंद देशभ्रतार यांच्या अध्यक्षतेत कार्यक्रम झाला. सामुहिक बुद्ध वंदनेनी कार्यक्रमाचा आरंभ झाला. कार्यक्रमाला मुख्य अतिथि म्हणून लाभलेले ॲड. अतुल पाटील आपल्या ओजस्वी भाषणात म्हणाले की, 'बुद्धाच्या आधी ईश्वर, आत्मा, परमात्मा या बाबी फार प्रचलित होत्या. अशा विषम आणि प्रतिकूल परिस्थितित भगवान बुद्धाने अनिश्वरवाद, अनात्मवाद आणि मानवीय दुःख दूर करण्याचा जो सिद्धांत मांडला त्याला जगात तोड नाही. अलीकडे पारंपरिक बुद्ध आणि डॉ. बाबासाहेबांनी मांडलेला बुद्ध असे दोन बुद्ध दिसतात. आज बहुजन समाजाच्या उन्नती करिता डॉ. बाबासाहेबांनी मांडलेला बुद्धच प्रासंगिक आहे. हिन्दू धर्मात आणि बौद्ध धर्मात पुनर्जन्माची संकल्पना आहे. परंतु हिन्दू धर्मात आत्म्याला गृहीत धरून पुनर्जन्मामुळे वर्णव्यवस्था सारख्या फाजिल कल्पनेनी एका मोठ्या वर्गाचे सतत शोषण झाले आहे. एका हिन्दू संस्थेनी हजारों फर्जी भिक्षु तयार करुन बुद्धाच्या सिद्धांताना विकृत करण्याचे कार्य करीत आहे. एकेकाळी राजा बिम्बिसार ते सम्राट अशोक यांच्या काळात राजकीय धर्म घोषित झालेला बौद्ध धम्म विषमतावादी तत्वामुळे लुप्तप्राय झालेला होता, त्यास संजीवनी देण्याचे काम डॉ. बाबासाहेबांनी केले आहे. या धम्माला संवर्धन करण्याची जवाबदारी सर्व बौद्धजनांची आहे.' या प्रसंगी कार्यक्रमाचे विशेष अतिथि चंद्रपारखी म्हणाले की, 'बुद्धाचा विचार विहारापर्यंत नसून समाजातील उच्चभ्रू तर शेवटच्या माणसापर्यंत त्यांच्या बहुमुखी विकासाकरिता अंमलात आणणे जरूरी आहे. या अनुषंगाने त्यांनी 'कहीं हम भूल न जाये' ही संस्था उभारुन प्रत्येक जिल्ह्यात जाऊन तरुणांमध्ये धम्म आणि संस्कार रुजविण्याचे ते काम करीत आहेत.' या प्रसंगी कार्यक्रमाचे अध्यक्ष डॉ. अशोकानंद देशभ्रतार म्हणाले की, 'डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरानी बौद्ध धम्माची दीक्षा दीर्घ विचाराअन्ति दिली आहे. बुद्ध ॲण्ड हिज धम्म कलमबद्ध करण्याकरिता त्यांनी संविधान निर्मितीपेक्षा ही जास्त वेळ खर्ची घातला आहे. तरी सर्व बौद्ध बांधवांनी या ग्रंथाचे पारायण करण अगत्याचे आहे. त्यामुळेच समाज प्रगल्भ होऊन असली नकली भिक्षुची ओळख करु शकेल आणि कोणत्याही विषमतावादी तत्वाला बली पडणार नाही. अवलोकितेश्वर बुद्ध इत्यादि भ्रामक कल्पना आहेत आणि त्यास स्विकारले तर अतिरंजित होऊन मिथ्यादृष्टी उत्पन्न होईल.' कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक देवांगिनी कांबले यांनी केले. तसेच कार्यक्रमाचे संचालन व आभार वीरेन्द्र अम्बुलकर यांनी मानले. पुर्णिमा लांडगे यांनी खिरदान केले.

संघमित्रा बुद्ध विहार.

पूर्वी हा परिसर दीक्षा नगर नावाने ओळखला जात असे. गोपाल नगर माटे चौक नागपूर. मंजुळाबाई रहाटे यांनी दान दिलेल्या जागेवर संघमित्रा बुद्ध विहार 1957 मध्ये उभारण्यात आले. भिक्खु शिवलीबोधी यांचे विहारावर प्रेम होते. अनेकदा त्यांनी प्रवचन दिले. वामनराव भांगे, दाजीबाजी मानकर, चोखंद्रे, वासुदेवराव रहाटे, लक्ष्मण रहाटे, चिंदाबाई जामगडे, उद्धव लोखंडे त्यावेळचे कार्यकर्ते होते. आता या विहारची देखभाल मंजुळाबाईचे नातू दिनुभाऊ रहाटे करीत आहेत. दररोज बुद्ध वंदना महिला मंडळाद्वारे केली जाते. वाचनालय आहे. वर्षभर धार्मिक आणि इतर कार्यक्रम होतात.

संवाद मित्र - भदंत नागदिपंकर महास्थविर
मो. 9423605550

महत्वाचे

पुरग्रस्तांचे तातडीने पंचनामे करा अन्यथा तीव्र आंदोलन - यशवंत मेश्राम

नागपूर : नागपूर शहरात गेल्या तीन दिवसात झालेल्या अतिवृष्टीने झालेल्या नुकसानीचे तातडीने पंचनामे करून त्यांना मदत देण्यात यावी, अन्यथा तीव्र आंदोलन उभारण्याचा इशारा नागपूर शहर जिल्हा काँग्रेस पक्षाचे सरचिटणीस ॲड. यशवंत मेश्राम यांनी दिला. आज त्यांनी पालकमंत्री तथा महसुलमंत्री बावनकुळे व जिल्हाधिकारी, नागपूर यांना भेटून मागण्यांचे निवेदन सोपविले. गेल्या वर्षी 20 जुलै 2024 रोजी झालेल्या नुकसानीची अद्याप भरपाई देण्यात आली नाही. तसेच छोट्या दुकानदारांनाही त्यावेळी घोषित केलेली मदत अद्यापही देण्यात आलेली नाही. मागील वर्षी घोषित केलेली मदत व नुकत्याच झालेल्या अतिवृष्टीचे पंचनामे व मदत तातडीने देण्यात यावी अन्यथा तीव्र आंदोलन उभारण्याचा इशारा शिष्टमंडळाने दिला आहे. शिष्टमंडळात वसंत साने, स्मिता अडिकणे, निलेश चिंचखेडे, संदीप गजभिये, सिद्धार्थ गजभिये, विठ्ठल देशमुख, अतिश खेळकर, अहमदभाई व मो. इद्रिस आदी अनेकांचा समावेश होता.

प्रथम धम्मचक्र प्रवर्तन दिवस साजरा

नागपूर : त्रिशरण बुद्ध विहार, आशीर्वाद नगर महाळगीनगर चौक इथे पंचशील बहुदेशीय महिला मंडळ द्वारे आषाढ पोर्णिमाला 'प्रथम धम्मचक्र प्रवर्तन दिवस' साजरा करण्यात आला. या वेळेस पंचशील बहुद्देशीय महिला मंडळाच्या सचिव प्रित शाक्य यांनी भंते दिपंकर यांना पुष्प देऊन स्वागत केला व कार्यक्रमाची प्रस्तावना दिली. अध्यक्षा यशोधरा तामगाडगे, कोषाअध्यक्ष अर्चना चुनाराकर, युगमला भीमराव देशपांडे, शांता गायकवाड, नलिनी पाटील, लता वासनिक, वनिता सोमकुवर, इंदु खोब्रागडे यांनी दीप प्रज्वलित केले आणि उपासक-उपसिकानी, भंते दीपंकर याना याचना केली, भंते यांनी 'धम्मचक्र प्रवर्तन दिवसा' निमित्याने धम्म देशना व मार्गदर्शन केला. कार्यक्रमाचा समापन धम्मपालन गाथा घेऊन करण्यात आली. कार्यक्रमाला पंचशील बहुदेशीय महिला मंडल आणि प्रबुद्ध जेष्ट नागरिक मंडळाचे पदाधिकारी व सदस्य उपस्थित होते.

राष्ट्रीय ओबीसी महासंघातर्फे नागपूर शहर व जिल्हा संयुक्त बैठक 13 जुलैला

नागपूर : राष्ट्रीय ओबीसी महासंघातर्फे गोवा येथे 7 ऑगस्ट 25 ला होणाऱ्या 10 व्या राष्ट्रीय महाअधिवेशनाच्या तयारी, संदर्भात संयुक्त बैठक रविवार दि. 13 जुलै 25 रोजी सायंकाळी 4-00 वाजता धनवटे नॅशनल कॉलेज खोली क्र. 10 येथे आयोजित केली आहे. या बैठकीला महासंघाचे राष्ट्रीय पदाधिकारी मार्गदर्शन करतील. तरी राष्ट्रीय ओबीसी महासंघाच्या सर्व कक्षाच्या पदाधिकाऱ्यांनी, सभासदांनी उपस्थित रहावे. असे आवाहन परमेश्वर राऊत, राजु चौधरी, वृंदा ठाकरे, संजय मागे, पराग वानखेडे, रुतिका डाफ यांनी केले आहे.

बोधीमित्र फाऊंडेशन तर्फे आज धम्मदेसना

नागपूर : भारतीय बौद्ध महासभा व बोधीमित्र फाऊंडेशन महिला उपासिका व उपासक यांच्या संयुक्त विद्यमाने आषाढ पोर्णिमेच्या पावन पर्वावर वर्षावास निमित्ताने रविवार दिनांक 13 जुलै 2025 सकाळी 9.30 वाजता उत्कर्ष बुद्ध विहार, मोठा इंदोरा येथे धम्मदेसना व धम्म प्रवचनाचा कार्यक्रम आयोजित करण्यात आलेला आहे. कार्यक्रमाचे प्रमुख पाहुणे भंते नागानंद (धम्मदेसना / धम्मप्रवचन) हे आहेत.

निधन वार्ता

तेजरामजी हुकरे

नागपूर : तेजरामजी मोतीरामजी हुकरे रा. श्रीकृष्ण नगर नागपूर (मूळगाव सुकळी महालगाव) यांचे सकाळी अल्पशा आजाराने दुःखद निधन झाले. मृत्युसमयी त्यांचे वय 68 वर्षाचे होते. त्यांच्या मागे पत्नी आणि तीन मुले, दोन सुना, नातवंडे आणि बराच मोठा परिवार आहे. अंत्यसंस्कार गंगाबाई दहन घाटावर करण्यात आले.

सुमनबाई भगत वाचनालयाचे उद्घाटन

हिंगणा : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर परिसर, हिंगणा-रायपूर येथे बौद्ध हक्क परिषदेचे अध्यक्ष नामदेवराव भगत यांनी स्वखर्चाने बांधलेल्या स्मृतीशेष सुमनबाई नामदेवराव भगत वाचनालयाचे उद्घाटन प्रमुख पाहुण्यांच्या हस्ते संपन्न झाले. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी उद्योजक हरीश भगत होते. तर पोलिस उपनिरिक्षक डॉ. योगीता चव्हाण, माजी जिप सदस्य दिनेश बंग, माजी पंचायत समिती सदस्य सुनिल बोंदाडे, रायपूर ग्रामपंचायतचे सरपंच उमेश आंबटकर, बौद्ध हक्क परिषदेचे अध्यक्ष नामदेव भगत, समतादूत सतिश सोमकुवर व सामाजिक कार्यकर्ते नामदेव राळेभात व कवी सुभाष मानवटकर उपस्थित होते. सर्वप्रथम फीत कापून व दिपप्रज्वलीत करुन स्मृतीशेष सुमन नामदेव भगत वाचनालयाचे उद्घाटन करण्यात आले. तसेच स्वखर्चाने वाचनालयाची इमारत बांधून देणारे नामदेव भगत यांचा बौद्ध हक्क परिषदेच्या सर्व पदाधिकाऱ्यांच्या हस्ते सत्कार करण्यात आला. कवी सुभाष मानवटकर यांनी आपली स्वलीखीत कविता सादर केली. उपस्थित पाहुण्यांनी मार्गदर्शन केले. सदर कार्यक्रमाचे प्रास्तविक मुकुंदा भगत यांनी तर संचालन विनायक इंगळे व आभार डॉ. अतुल लामसोंगे यांनी मानले. यावेळी एचटीकेबिएस प्रमुख राजेश भुते, दिलीप झारे, सुरेश सातपुते, प्रा. दिलीप मुन, पद्माकर बुरनुरे, सुजाता देरेकर व डॉ. प्रविण भगत उपस्थित होते. यशस्वीतेसाठी भिमराव मोडक, अशोक वाकडे, तेजराव मुन, बबन कांबळे, सुरेश शंभरकर, संजय लोखंडे, विजय मुन, विकास गणवीर, फुलचंद शेलकर, राजु भगत, सुरेश डांगे व इतर पदाधिकारी यांनी परिश्रम घेतले.

जगाला आजही तथागत बुद्धांचे विचार प्रेरणादायी - शंकरराव ढेंगरे

नागपूर : भारतीय बौद्ध महासभा, नागपूर शहर तर्फे प्रियदर्शी सम्राट अशोक बुद्ध विहार, मानव नगर येथे आषाढी पौर्णिमेनिमित्त वर्षावास धम्म प्रवचन मालिकेचे उद्घाटन चंद्रबोधी पाटील, ट्रस्टी चेअरमन, भारतीय बौद्ध महासभा यांचे हस्ते करण्यात आले. अध्यक्षस्थानी नागपूर शहर अध्यक्ष मिलींद डांगे होते. यावेळी राष्ट्रीय महासचिव शंकरराव ढेंगरे यांनी जगाला आजही तथागत बुद्धांचे विचार प्रेरणादायी आहेत. जगाला आज युद्धाची नाही तर गौतम बुद्धांची गरज आहे, असे मत व्यक्त केले. या कार्यक्रमात अनिलकुमार मेश्राम, मनोहर दुपारे, अल्का चौकीवर यांनी सुद्धा मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमाला नागपूर शहर पदाधिकारी मनोहर उके, उज्वला स्थुल, रूपदास गेडाम, एक. आर. मेश्राम, पी. बी. कराडे, विभागीय पदाधिकारी ज्ञानदेव गजभिये, जासुंद पाटील, आर. एस. बागडे, सी. टी. जांगळे, गोपीचंद अंभोरे, डॉ. बी. पी. कोचे, रेखा नितनवरे, श्रिधर वानखेडे, कल्पना बनकर, वर्षा सायरे, तसेच सम्राट अशोक विहाराचे संगिता पाटील, प्रेमिका नारनवरे, रुपलता राऊत, प्रिती मेश्राम, चित्रा बेलेकर, जया वाघमारे, निरंजना गडपायले, कांता रंगारी, सुशिला आवळे, अनिता कराडे, विद्या गणवीर, शांता लोखंडे, राधा सुर्यवंशी, सुरेश पाटील आदी अनेक उपासक, उपासिका उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे संचालन मृणालिनी दहिवाडे यांनी तर आभार प्रदर्शन हरिदास बेलेकर यांनी केले.

सोफियाचे उच्च शिक्षणाचे स्वप्न होईल पूर्ण बुद्ध टेकडी मित्रपरिवाराचा उपक्रम

वर्धा : स्थानिक मसाळा साईनगर येथील स्वाभिमानी आणि महापुरुषांच्या विचाराने प्रेरित झालेले कुटुंब भाऊराव देशभ्रतार यांची मुलगी सोफियाची घरची अत्यंत हलाखीची परिस्थिती असताना अमरावती वरून बायोटेक्नॉलॉजी मध्ये बी. टेक. पूर्ण केले. वडीलाचा भाजीपाला विकण्याचा धंदा तर आई भांडी घासण्याचे काम करतात. सोफियाने उच्च शिक्षणासाठी एम.टेक. आय.आय.टी करिता स्पर्धा परीक्षा दिली. त्यात ती यशस्वी झाली. तिची एम. टेक बायोटेक्नॉलॉजी आय.आय.टी करिता हिमाचल प्रदेश मधील मंडी येथे निवड झाली. परंतु अत्यंत हुशार असणाऱ्या सोफिया करिता उच्च शिक्षणासाठी पैशाची अडचण निर्माण झाली. अशावेळी बुद्ध टेकडी मित्र परिवाराच्या वतीने राजूभाऊ थुल, सुनील ढाले, प्रभाकर भगत, प्रवीण जंगले, शालिक भस्मे, प्रणोज बनकर, मुकुंद नाखले यांनी पुढाकार घेत लोक सहभागातून आर्थिक मदत गोळा केली. त्या मदतीतून सोफियाचे उच्च शिक्षणाचे स्वप्न पूर्ण होणार आहे. लोकसभागातून प्राप्त झालेली रक्कम 52702/-रू. साईनगर येथील दि.10 जुलैला सोफियाच्या घरी पोहोचून सोफियाचे अभिनंदन करण्यात आले. यावेळी महाराष्ट्र राज्य समाजभूषण पुरस्कार प्राप्त राजूभाऊ थुल, सामाजिक कार्यकर्ते सुनील ढाले, मुख्याध्यापक मुकुंद नाखले, मसाळातील उपसरपंच संदेश किटे, प्राचार्य संजय वानखेडे, आंतरराष्ट्रीय सुप्रसिद्ध गायिका सोनाली वानखेडे, विवेक मेश्राम, यशवंत भाले, वडील भाऊराव देशभ्रतार, आई प्रज्ञा देशभ्रतार, पटवाडी संघटनेचे राजू झामरे, राज देशभ्रतार, सविता ताकसांडे, हस्त लिखितकार धनंजय नाखले, इत्यादी उपस्थित होते. लोकसभागातून प्राप्त झालेली आर्थिक रक्कम 52702/- माझ्यासाठी लाखमोलाचे असून अनमोल आहे. माझे उच्च शिक्षण पूर्ण झाल्यानंतर समाजऋण फेडण्याचा मी नक्की प्रयत्न करीन. असे विचार सोफीयाने यावेळी व्यक्त केले.

'एक पेड माँ के नाम' या उपक्रमांतर्गत वृक्षारोपण

आमगांव : जिल्हा परिषद हायस्कूल व कनिष्ठ महाविद्यालय आमगाव येथे 'एक पेड माँ के नाम' या उपक्रमांतर्गत वृक्षारोपण कार्यक्रम घेण्यात आला. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी जिल्हा परिषद कनिष्ठ महाविद्यालय आमगावच्या प्राचार्या एन. डी. राऊत या होत्या. तसेच प्रमुख अतिथी म्हणून अध्यक्ष शाळा समिती जिल्हा परिषद कनिष्ठ महाविद्यालय आमगाव छबु महेश उके, शाळा व्यवस्थापन समिती जिल्हा परिषद हाय., कनिष्ठ महा. आमगाव बबनराव पेंदाम, वैद्यकीय अधिकारी प्राथमिक आरोग्य केंद्र बनगाव डॉ. रमा साठवणे, आरोग्य निरीक्षक प्राथमिक आरोग्य केंद्र बनगाव पी. बी. मुनेश्वर, कीटक शास्त्रज्ञ सुभाष भिसे, आरोग्य सेवक ए. आर. भगत व सर्व प्राथमिक आरोग्य केंद्र बनगावचे कर्मचारी उपस्थित होते. तसेच बोरकर, खंडाईत, सुनंदा येरणे इत्यादी मान्यवर मंडळी उपस्थित होते. शिक्षक, इतर कर्मचारी व विद्यार्थी यांनी वृक्षारोपण केले.

बौद्ध पद्धतीने 23 जोडप्यांचा सामूहिक विवाह

खापरखेडा : संत गाडगेबाबा बहुउद्देशीय शिक्षण संस्था व सामाजिक न्याय विभागाच्या संयुक्त विद्यमाने खापरखेडा येथील साहिल सभागृहात 23 जोडप्यांचा बौद्ध पद्धतीने सामूहिक विवाह सोहळा पार पडला. या विवाहाचे वैशिष्ट्य असे की यात अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, ईतर मागासवर्गीय व धार्मिक अल्पसंख्यांक अशा बहुजन समाजातील विविध जाती व विविध धर्माच्या वर-वधुनी बौद्ध पद्धतीने विवाहाला अनुमती दिली. त्यामुळे धम्ममित्र जगदीश शेंडे यांनी बौद्ध पद्धतीने हा सामूहिक विवाह पार पाडला.

या ऐतिहासिक विवाह सोहळ्याला प्रामुख्याने बहुजन समाज पार्टीचे नेते, पदाधिकारी व कार्यकर्ते यांनी पुढाकार घेतला होता. यावेळी महाराष्ट्र प्रदेश बसपाचे मीडियाचे प्रभारी उत्तम शेवडे, जिल्हा प्रभारी राजकुमार बोरकर, जिल्हाध्यक्ष लांजेवार, जिल्हा महासचिव चंद्रशेखर कांबळे, जिल्हा कोषाध्यक्ष उमेश मेश्राम पाहुणे व मार्गदर्शक म्हणून उपस्थित होते. यांच्या हस्ते विवाह नोंदणी प्रमाणपत्रे वितरित करण्यात आली.

यांचा विवाह पार पडला - अनिकेत हेमराज जामगडे व पूजा पृथ्वीराज शेंडे, दीपक बारसुजी भोयर व शितल खुशाल घरडे, देविदास सिताराम रडके व पिंकीबाई खेलसिंग सतनामी, रोहित सुनील सालवणकर व पुनम राजकुमार रंगारी, रितेश शेखर मेनन व प्रीती उज्वल बोरकर, सुरज कैलास खोब्रागडे व समीक्षा शरद ढोके, पंकज नागोराव राऊत व काजल संदेश जारोंडे, हेमराज माधवराव लडके व अनुराधा मनसुजी टेकाम, आकाश राहुल लांडगे व जुही राजेंद्र बागडे, मुकुल सुदराज बारमाटे व अंजली मधु भोसले, उमेशकुमार विजयपाल वर्मा व अंजू देशराज वर्मा, शाहिद सत्तार शेख व प्रिया गणेश सरोदे, सोमेश उज्वल बोरकर व आरती ज्ञानेश्वर गायकवाड, अमरदीप वासुदेव गजभिये व दर्शना दशरथ वासनिक, अमित चिंतामण डोईजड व काजल सुंदरलाल चंदनबरवे, समर्थन फिरोज चिंचखेडे व आचल नंदकिशोर नानवटकर, सुमित धनीलाल मेश्राम व आरती दशरथ घरडे, बबन रामाजी पाटील व रिया यादोवराव बावणे, स्वप्निल सूर्यभान हाडके व हेमा सुनील कुंभारे, संदेश रामभाऊ कुर्वे व नंदिनी ज्ञानदेव भगत, प्रज्वल कमलेश जनबंधू व पायल छोटू कोल्हेटकर, मयूर राजू भिवगडे व लक्ष्मी श्रीराम पोहनकर, हर्षल दिलीप इंदोरकर व हर्षा हरीश ऊके ह्या बौद्ध, ख्रिश्चन, मुस्लिम, आदिवासी व हिंदू धर्मातील वर वधूंचा समावेश होता. कार्यक्रमाचे आयोजक विजय कुमार डहाट, तसेच बसपा सावनेर विधानसभेच्या ताराबाई गौरखेडे, चंद्रगुप्त रंगारी, सुनील बारमाटे, रंजना घरडे, रामभाऊ कुर्वे, साधना काटकर, बबन वासनिक सुधाकर खांडेकर अरविंद ढोरे उत्तम गजभिये विजय ढोणे व त्यांच्या अनेक सहकार्यांनी कार्यक्रमाच्या यशस्वीतेसाठी विशेष परिश्रम घेतले. याप्रसंगी मोठ्या प्रमाणात परिसरातील सामाजिक कार्यकर्त्यांनी कार्यक्रमाला हजेरी लावली होती. कार्यक्रम भव्य असला तरी सामाजिक न्याय विभागाची उदासीनता मात्र दिसून आली. उपस्थित असलेल्या 23 जोडप्या सहित त्यांच्यासोबत आलेल्या सर्व आप्त मित्रांनी सहभोजनाचा आनंद घेतला.

भारतीय बौद्ध महासभेच्यावतीने गुणवंतांचा गौरव

नांदेड : भारतीय बौद्ध महासभा नांदेड दक्षिणेच्या वतीने जिल्हा स्तरीय गुणवंत विद्यार्थ्यांचा सत्कार, सन्मान व गौरव करण्यात आला. यावेळी कार्यक्रमाचे अध्यक्ष भारतीय बौद्ध महासभा नांदेड दक्षिण जिल्हा अध्यक्ष हौसाजी वारघडे हे होते. प्रमुख पाहुणे ॲड. विजय गोणारकर, प्रा. चंद्रकांत धुमाळ, संबोधी सोनकांबळे, रेखा पंडित, रत्नाकर महाबळे , बि. डी. कांबळे, उत्तर गणपत गायकवाड, सा. ना. भालेराव, अनिता खंदारे, पि. एम. वाघमारे, एस. एस. भंडारे, संतोष दुंडे, आनंद गोडबोले, दिनबंधु अर्जुन चौदंते, चंद्रकांत चौदंते, सुभाष खाडे, बापूसाहेब कापुरे, सदाशिव गच्चे यांची प्रामुख्याने उपस्थिती होती. त्यानंतर कार्यक्रमाचे अध्यक्ष हौसाजी वारघडे यांनी कार्यक्रमाला आलेल्या सर्वांचे कौतुक केले व त्यानंतर प्रमुख पाहुण्यांच्या उपस्थितीत मान्यवरांच्या हस्ते, जिल्हा-भरातून दहावी बारावी सह इतर क्षेत्रात प्राविण्य मिळविलेल्या गुणवंतांचा गौरव करण्यात आला. यामध्ये 85टक्के पेक्षा जास्त गुण घेऊन उत्तीर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांना पुष्पहार, सन्मानचिन्ह देऊन सन्मानित करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक पी. वाघमारे यांनी केले. संचालन रत्नाकर महाबळे यांनी. तर आभार प्रदर्शन बि. डी. कांबळे यांनी मानले.

कार वॉशिंग

कामाकरिता मुले पाहिजेत.
पार्ट टाईम 5000 ते 7000
(सकाळी 6 ते 10) पर्यंत,
फुल टाईम 10000 ते 15000
(सकाळी 6 ते दुपारी 1 वाजेपर्यंत)
(पेट्रोल+कमीशन+बोनस)
संपर्क : सतीश
शताब्दी चौक. मो. 7666253278

CHILDREN PARADISE
PRE SCHOOL
ADMISSION OPEN
CBSE Pattern
Swapnaja Education Society's
(Morning Batch)

Play School
Nursery
Kg I
Kg II
• No Donation
• Spot Admission
• Affordable Fees
Office Timing
9:00 a.m. to 12 noon
8669773549/9766915364
9/2 Swaraj Colony, Near New Ajni Police Station Petrol Pump, Nagpur

बहुजन सौरभ प्रकाशक, संपादक, मालक, मुद्रक सिध्दार्थ जीवन कांबळे यांनी देश प्रेस पब्लिकेशन, E-30/2, इंडस्ट्रीयल एरिया, सोनेगाव (सीम), हिंगणा, एम.आय.डी.सी., नागपूर - 440016 येथे मुद्रित केले व 9/2, स्वराज कॉलनी, मेडिकल कॉलेजच्या मागे, नागपूर-440027, येथे प्रकाशित केले. RNI No. MAHMAR 2020/84035 Printed, Owner by Siddharth Jiwan Kamble, Publisched at 9/2 Swaraj Colony, Behind Medical College, Nagpur 440027, Printed at M/S Desh Publication, E-30/2, Industrial Area, Sonegaon (SEEM), Hingna, MIDC, Nagpur-440016, Editor Siddharth Jiwan Kamble Email: bahujansaurabh@gmail.com Mobile: 9422860648